

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizennegyedik évfolyam. VIII. füzet. Augustus 1875.

Előfizetési díj egy évre : azok számára kik az „Országos Erdészeti-Egyesületnek“ nem tagjai 8 frt ; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy évdíj beküldése mellett csak 3 frt.

*Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, a várban, Disz-tér 12. sz. a. I. em.
A lap irányával megegyező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.*

A faanyagok vasuti-szállítási díjainak mérséklése ügyében.

(Az „Országos Erdészeti-Egyesület“ előterjesztése a közmunka és közlekedésügyi m. kir. ministeriumhoz.)

Azon nehézségek egyikét, melyek hazai fakereskedelmünk élénkebb és okszerűbb fejlődésének utját állják, a faanyagok vasuti szállításánál fennálló magas díjszabályzatok képezik.

Feleslegesnek véljük itt azon a Nagyméltóságú Ministerium előtt is bölcsen ismert körülmény részletes taglalásába bocsátkozni, melyszerint a különféle vaspályáknál tényleg alkalmazott, vagy egyes esetekben mint kedvezményes árszabály (Refactia) különféle felfogás és tetszés szerint alkalmazásba jövő faszállítási díjak, általában véve oly magas, és az egyes vasuti vonalak közt egymáshoz is arányban nem álló ártételekben szabhatnak meg, hogy nem ritkán már eleve lehetlenné teszik a faüzletek létrejövetelét.

Megvagyunk győződve arról is, hogy a Nagyméltóságú Ministerium bölcsen tudja, miszerint a hazai fakereskedelem a magyar birodalom fatermésével arányban állandó fejlődésnek és forgalomnak elérhető tetőpontját csak úgy közelítheti meg, ha a külföld fafogyasztói minél jutányosabb árakon szerezhetik meg a különben általuk kedvelt és tényleg fogyasztott magyar fát, s ezért minél inkább indítva érzik magukat faszükségletüket Magyarországból fedezni; a mi ismét csak úgy válik óhajtott mértékben lehetségessé, ha a már hazánk határain belől is hosszú ut megtételére utalt faanyagok szállítási díjai annyira mérsékeltek lesznek, hogy az ekként alakuló vételárak mellett megvásárolható faanyagok a hazánkkal versenyző fatermelő országok szállitmányaival, nemcsak a műszaki érték, de árviszony tekintetében is kiállják a versenyt.

Nem mulaszthatjuk itt el a Nagyméltóságú Ministerium figyelmébe még azon körülményt is ajánlani, hogy a magyar faanyagok műszaki használhatóságának képessége felől újabb időben egyrészt roszakaratból és másrészt üzleti-fogásból vagy meggondolatlanságból támasztott, és lényegükre nézve alaptalan kételyek legyőzhetőse végett is, szükségessé vált a magyar fakereskedelem hathatós támogatására mindent megtenni, s hogy a faanyagok szállítási díjának méltányos határig leendő mérséklése, az ország területének egy negyed részét elfoglaló erdőkre nézve, még e célból is kiváló közgazdasági jelentőséggel bír.

Az előadottak alapján az „Országos Erdészeti Egyesület“ a Nagyméltóságú Ministeriumot mély tisztelettel bátorodik kérni, miszerint, — kegyes tekintettel arra, hogy a magyar birodalom épület- és műszerfa termésének eddig még alig egy-negyed része értékesíthető, s hogy a jelenleg fennálló faszállítási díjak mérséklése az illető vasut-társulatok érdekeinek megrövidítése nélkül is lehetséges, — odahatni méltóztatnék, hogy a hazai

vaspályákon a faanyagok, — u. m. az épület és műszerfa, a faszén, a fűrészelt áruk és a tűzifa, — vasuti szállításánál a jelenleg fennállóknál mérsékeltebb szállítási díjak alkalmaztassanak, s hogy azon esetre, ha kedvezményes szállítási díjak továbbra is engedtetni fognak, akkor azok a szállítók részéről ne csak kivételesen legyenek megnyerhetők, hanem bizonyos meghatározott anyagtömegre és út-hosszuságra, kivétel nélkül vagyis mint szabályszerű díjtételek, minden szállító által igénybe vehetők legyenek.

Az „Országos Erdészeti-Egyesület“ közgyűlésének nevében.
Budapest, 1875.

Bedő Albert,
titkár.

Wagner Károly,
alelnök.

Adatok a fa impregnációról s a fának kiszáritásáról.

Irta: Rappensberger Márton, m. kir. erdész.

Az iparüzlet különféle ágainak gyorsan beállott kiterjedése oda utal minket, miszerint épületi- s hasonló műszaki czélokra felhasználandó faanyagainknak lehető legnagyobb szilárdságot s tartósságot szerezni, azokat tehát mindenek előtt az erre nézve káros elemi s állati befolyásoktól megóvni törekedjünk.

Hogy ezen czélt, kiválólag a fának impregnálása, s kiszáritása által érjük el legbiztosabban, eléggé ismeretes; ámde az e czélból eddig alkalmazott s javaslatba hozott módzatoknak egyaránt oly hátrányai is vannak, melyek az impregnálás által nyújtott előnyöket más tekintetben kisebb vagy nagyobb mérvben ismét leszálítják, így pl. hogy csak néhány adattal is szolgáljunk, tudvalevő, hogy a 60 Cels. 0-nál homokban szárított fa könnyen reped; tudjuk, hogy a fanedveknek a fának dön-

tése után természetes uton való lelejtése v. i. fölszivása által az enyészetet előidéző alkatrészek csak kisebb mérvben távo-
litatnak el a fa törzsekből; a fának folyó hideg vízbe való
sülyesztése tetemes időt igényel; a kigőzölögtetés magában
véve éppenséggel mit sem használ, s végre a fának semleges
sókkal való beitatásánál az eddigi műtani (mechanisch) módo-
zatok alkalmazása mellett nem igen sikerült az illető folyadé-
kokat eléggé mélyen a fatest belsőbb részeibe juttatni.

Szerény feladatunkká tettük tehát a következőkben az
impregnálás oly módozatával megismertetni t. olvasóinkat, mely-
nek alkalmazása által rövid idő alatt s csekély költséggel a
faanyagok tökéletes beitatását, s ennek megtörténte után tel-
jes kiszárztatását érhetnők el.

Javaslatba hozott módozatunk egyrészt a faanyagnak forró
vízben való kifőzéséből, s aztán annak semleges sókkal való
beittatásából áll, mely utóbbi czél azonban vegyészeti nem pe-
dig eröműtani uton éretik el, olyképen, hogy a semleges só
csak benn a fában képződik. A fa impregnatio szükségességé-
nek könnyebb megítélhetésére legyen szabad mindenekelőtt a
fanövények alkatrészeiről és azoknak szétbontási módjáról ne-
hány szót kockáztatnunk.

Tudvalevőleg a rostanyag a tömör fatest 96⁰/₀-át képezi,
míg annak 4⁰/₀-a hideg és meleg víz ether- és borszesz, to-
vábbá higitott savak vagy maro luganyok által kivonható leg-
különfélébb alkatrészekből áll.

A növény váza, a rostanyag élenyből, könenyből és szén-
enyből álló semleges test, mely az őtet környező könnyen fel-
oldható alkatrészeknek (Lignin) eltávolítása után igen nagy tar-
tósságot nyer. A szerves növénytestek a rostanyagon kívül
legtöbbsnyire vízben és borszezben olvadó savakat, és aljakat
(Basen), továbbá néhány semleges anyagokat, névleg keményi-

tót, dextrint, növénynyálkát (Bassorin), többféle czukornemeket, zsirokat, fehérnyenemű testeket és édesztőt tartalmaznak.

A szerves testek életerejük megszünése után inkább vannak s szétbomlásnak alávetve, mint a szervetlen anyagok. Ezen változás különféleképen történik, és pedig:

1. a viznek és levegőnek egyidejű behatása alatt, mely esetben a lég élenye a szerves anyag könnyével vízzé egyesül, míg az utóbbinak élenytartalma szényének egy részével egy szényet tartalmazó testnek visszahagyása mellett mint szénsav elillan. A szétbomlás ezen nemét enyészetnek (Verwesung) nevezzük.

A levegőnek elzárása, és a viznek befolyása mellett mely esetben az anyag egy vagy több elemének vagy saját élenyének, vagy a vizben lévő élenynek, vagy mindkettőnek hatása által előidézett elégeése áll be. A szétbomlás e neme az ugynevezett redvesedés (Faulniss).

Ha a viznek szétbontása be nem következik, erjedésnek, ellenkező esetben pedig rohdadásnak nevezzük.

3. ha a levegő csak csekélyebb mérvben foly be, viz azonban jelen nincs, akkor az ugynevezett korhadás (Vermoderung) áll be. A farost például a föld mélyében barna és kőszéné korhad.

A szétbomlás e neme azonban kevésbbé veszélyes, mint-hogy ahoz évszázadok sőt évezredek lefolyása szükséges.

Minél egyszerűbbek az anyagok, annál nagyobb a rokonóságuk, v. i. minél kevesebb elemek képezik az anyagnak alkatrészt, annál nagyobb az egyes elemek egymásközi rokonósága minélfogva az ilyen anyagok nehezebben bonthatók fel, mint egy sokszorosan összetett test.

Ezen rokonási elv szerint a szerves testek könnyű felbomlása alkatrészeik sokaságának következménye.

Mindezekből kitűnik, hogy az erdőtermények tartosságának elérése céljából azoktól a viznek és a levegőnek befollyását lehetőleg el kell háritani, s oda törekedni, hogy a rostanyag enyészetét elősegítő sokféle alkatrészek a fatestből v. i. sejtéből lehető legtökéletesebben eltávolitassanak, és nehezebben felbontható anyagok, tervünk szerint, semleges sók által pótol-
tassanak.

Mielőtt azonban a rost enyészetét elősegítő ártalmas anyagoknak (az ugynevezett ligniunek) a növény sejtéből való kivonási módját leírni, ezen névszerint már fennebb felsorolt alkatrészeknek tulajdonságaival kell megismerkednünk.

A keményítő meleg vízben 60 Cels. foknál péppé duzzad, mely 60—80 szoros súlyú vízmennyiségben fölolvadva marad.

A dextrin, mely a keményítőt szolgáltatja, hideg vízben is olvad.

A növénynyálka (Bassorin vagy Pectin), mely részint elegyetlenül, részint csak kaliumhoz, vagy kaliumsókhöz (vegyekhez) kötve fedeztetett fel a növényekben, luganyokban (égyvények) olvad fel.

A cukornemek, melyek vízben egyáltalában könnyen felolvadnak, légenytartalmu anyagokkal borszesz és szénsavképződés mellett erjedésbe mennek át, kivételt csakis a manna-cukor képezvén, mely azonban az erdei növényekben elő nem fordul.

A zsírok, melyek a növényországban szinte igen gyakran fordulnak elő, égvényekkel és fém-élegekkel olajsavakat képeznek, melyek a növényaljakkal vegyülnek, (szappanosodnak) és olajnemű, cukorédességű s vízben olvadékony testet az ugynevezett Glycerint képezik.

A fehérnyemű növényanyagok légeny, s legtöbbnyire egyszersmind kéntartalmu anyagok, melyek a nö-

vényenyv és rostany (Fibrin) kivételével a vízben feloldhatók, s a vízben való forrasztás által olvadmányaikból leüllepítetnek.

Az édesztő (Diasztase) a vízben feloldható anyag, mely olvadatában megbomlik, s vízben való forrasztás által azon tulajdonságát, melyszerint a keményítő olvadatra hat, egészen elveszti.

A rostanyagot környező, s annak felbomlását elősegítő eme anyagok leírt tulajdonságainak ismerete önkényt utmutatóul szolgál arra nézve, miként törekedjünk azoknak lehető eltávolítása és káros hatásuk mellőzése által a fának fentartását (Conservirung) elérni.

Minthogy ezen anyagok legtöbbike már hideg, lanyha, vagy forró vízben feloldható, annál fogva a fentartandó tárggyal akként kell elbánni, hogy azt mindenekelőtt hideg vízbe fektetjük, a vizet lassanként egészen a forróságig felmelegítjük, s forrasztását a szükséghez mérve folytatjuk.

Ezen elbánás által a felsorolt anyagoknak káros hatása a farostra már is tetemesen leszállittatik, minthogy azoknak nagy része a növénysejtszövetből eltávolittatik, az abban visszamaradó rész pedig meghegedése folytán az enyészetnek csak igen csekély mérvben van alávetve.

Hogy a feloldás, s illetőleg meghegedés a lehető legkisebb parányra is hathasson, okvetlenül szükséges, hogy a fának forralására használt víz óvatosan s fokozatosan felhevítessék.

Hibás eljárás volna, ha a víz hirtelen felmelegítettnek, még rosszabb pedig, ha a fa rögtön forró vízbe tétetnék, mint-hogy a nyálkás és fehérnye tartalmu anyagok feloldása az első esetben sokkal tökéletesebb, mint az utóbbiban, főleg miután a hamar forralt vízben a meghegedés csakis a fatest felületére terjed ki, annak belsejében azonban elmarad.

Gyakorlati példa gyanánt, s a lassu felmelegítés előnyének bebizonyítására legyen szabad csak egyet idézni.

Ha a hust, melynek szervezete a növények szervezetéhez hasonló, hideg vízbe tesszük, s csak fokozatosan lassan főzzük, arról győződhetünk meg, hogy a lé igen töményített, a hus ellenben felette rostos és izetlen.

Ha azonban a hust azonnal a forró vízbe tesszük, s annak főzését folytatjuk, akkor az előbbi esetnek éppen ellenkezőjét észlelhetjük. A lé igen híg leend, a hust ellenben izes, és levesnek találандjuk.

Ezen eltérő eredmény abban leli megfejtését, hogy az első esetben a nyálka, turó és fehérnyenemü anyagok a husból egészen kivonatnak, s a lével hasonulnak; az utóbbi esetben azonban a meghegedés csak felületesen állván be, a fennebb nevezett anyagok legnagyobbára feloldatlanul maradnak a rostanyag sejtében.

Ha az első forralás befejeztetett, akkor a víz lecsapoltatik, s az anyagnak a sóképzőkkel, v. i. a jelen esetben szén-savas kaliummal (hamuzsirral) való impregnálása oly módon foganatosittatik, hogy a vízmedence ujonnan vízzel megtöltetik, ebbe az alább megnevezendő mennyiségü hamuzsir adatik, s ezen lug 70 (Cels.) fokra felmelegittetik, mely hőmérséket azonban túllépni annál kevésbbé szabad, minthogy a kalium használatánál a forr hév a rostanyag fölbomlását vonná maga után.

Az által, hogy a hófokig felmelegített fa rögtön hideg kalium luggal öntetik le, ez utóbbinak a fasejtbe való behatolása lényegesen előmozdittatik.

A fának ily módon a kalium olvadékkal való érintkezésbe hozása folytán a növénynyálka föloldatik, s kis mérvben a zsirok szappanodása is áll be, mely azonban, mint kevésbé fontos körülmény, külön figyelembe vételt nem igényel.

Ha a fának a kalium luggal való impregnációja befejeztetett, a sóképződés olyképen történik, hogy a kalium olvadék-

hoz egy bizonyos, annak semlegesítéséhez szükséges mennyiségű kénsavat adunk, minek megtörténte után a folyadék felmelegítése s az ujonnan képződött sóval való főzése ismét eltetik. Minthogy a kénsav a kaliumhoz legnagyobb rokonságban áll, a fának rostanyaga legkevésbé sem szenvedhet, főleg miután a szénsav az impregnálandó fával úgy is csak hígított állapotban hozatik érintkezésbe; hanem a kénsav egyes parányai a kaliummal a szerint, a mint a kénsav a folyadékba lassaban vagy gyorsabban öntetik, melegség kifejtés, buborékolás, pezsgés, sőt eldurranás mellett kénsavas kaliummá egyesülnek. Különösen arra kell ügyelni, hogy a kénsav csak lassanként öntessék a folyadékba, minthogy ezen elővigyázat elmulasztása esetében a munkások könnyen leforraltathatnának.

Hogy ezen miveletnél a kénsavas kalium leginkább megfelelhet, könnyen megfejtethető nem csak azon körülmény által, hogy ezen kénsavas só a legbensőbb vegyet képezi, hanem az által is, hogy az az ezüstélenyes vegyekkel hasonló módon jegeczviz kötése nélkül jegeczesedik, nem pedig a tim- és villos-sók módjára, melyek fönnállásukhoz 24 parányi vízmenyiséget szükségelnek. (Folyt. köv.)

A fák műszaki tulajdonságairól. *)

Közli : Hoffmann Sándor.

(Folytatás.)

A már közlöttek után áttérhetünk a fák tulajdonképeni műszaki tulajdonságaira, melyeknek legfontosabbjai a következők: Szervezet finomsága, szín és fény, szag, súly és tömötség, keménység, hasíthatóság, apadás, ruganyosság, hajlékonyság, szilárdság, tartósság és végre tüzi erő.

*) Ezen cikk szerzőnek műegyetemi előadásai köréből van véve, melyet közölni, úgy véljük, nem érdektelen. Szerk.

1. **Finom szervezet.** Finom szervezetű tulajdonkép azon fa, mely finom sejtek, finom likacsok mellett szép tükrű, bél-sugárlapokban gazdag és egyenlő évgyűrűjű alkotásnak örvend. De a kézműves, pl. asztalos és esztergályos nem az imént előadott alkotás után nevezi a munkálat alá vett fát finomnak vagy durvának, hanem azután, valjon a fűrész- vagy metszett lap sima és finom-e avagy durva szálkás, mely tulajdonság nem egyezik mindenkor a szervezet finomságával össze. Igen finom a tiszafa, az életfa (thuia), barkócza, almafa, körte, dió, kőris, bükk, gyertyán, nyír, juhar; meglehetősen finom a veres berkenye, fekete fenyő; durva a hárs, reketye, fűz, nyár, éger, erdei fenyő, sima fenyő, veres fenyő, luczfenyő, jegenye fenyő; igen durva a szil, akác, tölgy, cser, stb.

2. **Szin és fény.** A szín nem csak a fák nemeinek egy lényeges különböztető jele, hanem még a fa minőségének, illetőleg jóságának is. A fának friss feldolgozásánál látható szín, mihelyt a metszett lap levegővel érintkezik, rendesen rövid idő múlva változik, sőt némelyik a fejsze vagy fűrész vasávali érintkezése után megbarnul vagy megfeketedik; így pl. a csersav tartalomban gazdag tölgy majdnem ténta feketévé válik a metszet- vagy vágat lapon. A fák nevezetesebb természetes színei száraz állapotban a következők: a luczfenyő világos rózsaszínű; a jegenye fenyő tiszta fehér; a veres fenyő piros, belében majdnem bíbor veres; a fekete fenyő rózsaszínű; a sima fenyő verhenyes vagy kékes sárga; juhar sárgás fehér; mezgés éger nyersen narancs színű, szárazon világos veres; hamvas éger verhenyes; nyír sárgás fehér; gyertyán fehér; szelid gesztenye közepében világos barna, szijácsában fehér; bükk verhenyes fehér; kőris barna; tölgy sárgás barna; akác sárga; a nyír-fák legtöbbnyire hamvas szürkék; a fűzek zöldesek, stb.

Az egészséges fa jellege egyáltalán az, hogy színében egyenlő és nem foltos, a tölgynél a legegészségesebb fa min-

dég sárga, és mihelyt az már setét barnába megy át és ez a metszett lap alatt is ugyanily színü, akkor már az illető fa egészségi állapota gyanus.

Minden fának van többé-kevésbé bizonyos fénye, mely némely fanemnél csak annak finom kidolgozása után vehető észre és a legtöbb fánál csakis annak hasított lapján az azon található tükrök, bélfoltok mennyiségéhez képest mutatkozik, noha van néhány fanem, mely egész szervezetén keresztül némileg csillog, így a bálványfa, kevésbé a juhar, kőris, akác. Némely fanem, mint a mahagoni, juhar, majdnem selyem fénynek örvend, mihelyt kicsiszoltatik.

3. Szag. A fának sajátos szaguk van, mely a különféle fanemeknél egymástól lényegesen különbözik. Ezen szagról a fának egészséges állapota könnyen megítélhető, mi azon jelenetben találja magyarázatát, hogy a farost ugyan szagtalan, de a sejtekben lerakodott nedvek, mihelyt romlásnak indulnak, eredeti szagukat megváltoztatják.

Az egészséges fenyvesek legtöbbnyire terpentin vagy gyánta szaguk, minek tulajdonítható, hogy például jegenye fenyőből készült szekrényekben elhelyezett tárgyak azon szagot magokba felveszik. A lombosok fája többé-kevésbé tannin után szagol, és ez a tölgnél leginkább érezhető. Némely fának sajátos szaga van, így a fris vad gesztenyefa burgonya szagu; a bálványfa bírsalma szagu: a hamvas éger veres répa szagu; a zanót és akác bab szagu; a dió bőr szagu: a fehér szeder lóistáló szagu; a fekete nyár káposzta szagu s i. t.

Súly és tömötség. A fák súlyainak ösmerete nem csak azért fontos, hogy aziránt tisztába legyünk, mily terhet alkalmazunk általok valamely alépitményre, vagy hogy azok szállíthatósági tekintetben súlyra nézve miként viszonylanak egymáshoz és más tárgyakhoz, hanem azért is, mert annak

többi műszaki tulajdonsága, u. m. legelső rendben a tömötség, azután a keménység, ruganyosság, szilárdság, tüzierő és a többi is a súlyhoz bizonyos arányban áll.

A fa valódi súlya alatt, az eddigi gyakorlat szerint rendszeren egy köbláb súlyát értették, és ezt kiszámíthatjuk, ha ismerve a fának fajsúlyát, az ezt kifejező értékszámmal a víz hasonló köbfogatának súlyát szorozzuk. A métermérték rendszerénél, melynél a gramm, vagy is a súlyegység mindenkor egy köbcentiméter víznek súlyát fejezi ki, egy köbcentiméter fának valódi súlya egyszersmind annak fajsúlyát fejezi ki.

A fa súlya és ennek különbsége, a tulajdonképeni faanyag s ennek alkota, a sejtekben nyugvó lég, viz s egyéb anyagok által képeztetik.

A tulajdonképeni farost, vagy is a sejtfalak súlya valamennyi fafajánál csekély különbséggel egyenlő, és rendszeren nehezebb mint a víz. Rumford által gyaluforgácsokon tett vizsgálatok szerint: a nyár-, hárs-, és nyirfa-rostok fajsúlya 1·48; a jegenye fenyő és juhar-é 1·46; a szil-é 1·52; a bükk és tölgyé 1·46. Kopp által reszelt faporral tett vizsgálatai szerint a hársfa rostja 1·13; a jegenye fenyőé 1·16; a tölgyé 1·27; a bükké 1·29 fajsúlyu. Hartig kutatásai szerint a kemény fa rostjainak átlag fajsúlya 1·295; a puha lombfáké 1·244; a fenyveseké 1·215.

Mennél több farostot és lerakodott anyagot találunk egy bizonyos méretű fában, annyival súlyosabb és tömöttebb az. Igaz, hogy a vizeztartalom is nehezíti a fát, de miután az kiszáradás után elpárolog, a tömötségre, s így a fa jóságára a vizeztartalom által okozott súlykülönbség befolyással nincsen.

A víz- vagy nedvtartalmu fának súlyát nyers-, és a kiszáradt fáét száraz súlynak nevezzük.

Ha a fa száradás által köbfogatát nem változtatná, akkor a száraz fa és az elpárolgott nedvek súlykülönbsége szerint, igen könnyen lehetne annak nyers, vagy a különböző nedvtartalom szerint változó súlyát, és így fajsúlyát is meghatározni; de miután a fa száradás közben apad is, a súlymértékeknek a fanedvesség különféle fokozataiban történendő kipuhatolásánál mindenkor a fa köbtartalmát is meg kell mérni. Ez azonban csakis tudományos kísérletekre vonatkozik, a gyakorlatban elegendő, ha a nyers és száraz súlynál bizonyos átlagszámokat ismerünk, melyeket teljes megnyugvással használhatunk.

Miután, mint már említve volt, a fa súlya a rostok tömörségétől és nedvtartalmától függ, a nyers súly minden fánál vagy farésznél, mely nedvgazdag, nagyobb, mint az ellenkező tulajdonunál, és a száraz súly annál legnagyobb, mely legtömöttebb. Teljesen kiszáradt fánk, azaz olyan, melyben legkisebb nedvesség sem található, egyáltalán nincsen, mert ha az már ki is száradt, a levegőből újból nedveket szív magába. Innen magyarázható, hogy a fák súlyainak kipuhatolása körül eddig tett vizsgálatok egymástól többé-kevésbé eltérnek.

A számos vizsgálatokból közöltessenek kivonatban Nördlinger és Wessely kutatásai:

Wessely szerint, ácsolt gerendákra vonatkozó táblázat.

F a n e m	Légszáradtan		F a n e m	Légszáradtan	
	fajsúlya	1 köbláb súlya, font		fajsúlya	1 köbláb súlya, font
Bükk	0.63	35.5	Gesztenye	0.66	37
cser	0.76	43	gyertyán	0.89	50.2
erdei fenyő	0.57	32	kocsányos tölgy	0.78	44
jegenye fenyő	0.45	25	kocsántalan tölgy	0.81	46
lucz fenyő	0.41	23	molyhos tölgy	1.06	60
veres fenyő	0.59	33			

Nördlinger szerint kérgében lévő fánál átlagban következő súlyok találtattak.

F an em	Fajsúly		Valódi súly fontokban		F an em	Fajsúly		Valódi súly fontokban	
	nyer- sen	légszá- radt	nyer- sen	légszá- radt		nyer- sen	légszá- radt	nyer- sen	légszá- radt
Akác	0.87	0.72	49	40	Gesztenye vad	0.90	0.57	50	32
almafa	1.10	0.75	62	42	„ szelid	0.99	0.66	56	37
barkóca	1.02	0.64	57	36	gyertyán	1.08	0.72	61	41
berkenye (közön- séges)	1.0	0.79	56	45	hárs	0.79	0.46	42	25
berkenye (veres)	0.93	0.58	55	33	juhar	0.94	0.66	52	37
bükk	1.01	0.75	57	42	kőris	0.94	0.48	52	42
cser	1.09	0.85	56	45	körtefa	1.02	0.72	57	41
dió	0.85	0.66	50	37	nyár fehér	0.95	0.48	54	27
éger	0.81	0.58	45	29	„ fekete	0.74	0.46	42	26
fenyő-erdei	0.70	0.52	39	29	„ jegenye	0.71	0.39	41	22
„ jegenye	1.0	0.48	56	27	„ rezgő	0.80	0.50	45	28
„ lucz	0.78	0.47	41	26	nyírfa	0.95	0.64	53	36
„ sima	0.79	0.45	41	24	szilfa	0.96	0.69	54	39
„ fekete	1.01	0.57	56	32	tölgy molyhos	1.21	0.94	68	53
„ veres	0.76	0.62	43	35	„ kocsános	1.10	0.86	62	49
tűzfa	0.85	0.53	48	30	„ kocsánta- lan	1.02	0.75	56	42

Ebből láthatni, hogy a lekérgezett vagy ácsolt fa egészben véve könnyebb, mint a kérgében fekvő vagy meg nem ácsolt fa, noha az elsőnek farostja magában véve nehezebb, mint az utóbbiaké, a mi onnan magyarázható, hogy a kéreg nem engedi meg a teljes kiszáradást, és a szijács mindég mohón veszi fel a közeli nedvességet, míg az ácsolt fa már teljesebben száradhat ki, és annak tömött farostjai nem szívják be annyira a nedvességet, mint a külső farétegek.

Leggazdagabbak nedvtartalomban a fenyvesek, utánok a puha lombfák, és végre a kemény lombfák, noha ezen szabálynak meg vannak saját kivételei; így pl. a tölgy igen nedvgazdag, a veres fenyő igen nedvszegény.

Az ágfá rendszeren nehezebb mint a törzsfa, míg a gyökfa ennél könnyebb.

Miután a rostok tömötsége oly nagy befolyást gyakorol

a súlyra, viszont is mondható, hogy mennél nehezebb valamely fa, annál tömöttebb is.

5. Keménység. Tudjuk, miszerint a keménység azon tulajdonság, melynél fogva bármily anyag egy kívülről beható erőnek többé vagy kevésbé ellenállani képes.

A keménység nem csak azért fontos tulajdon, hogy ismerjük azon nehézséget, melylyel valamely fa feldolgozható vagy átalakítható, hanem azért is, hogy bizonyos építkezéseknél, így például a vasuti vagy hidépítéseknel előre meghatározhasuk azt, vajjon az alépitménynek szánt épületi fa nem-e szenved a rajta elvonuló terhek alatt benyomást.

Igen természetes, hogy a fa egyenetlen szervezeténél fogva különböző fokú keménységet találunk a szerint, a mint vágás, karczolás, ütés vagy fűrészelés útján eszközöljük vizsgálatainkat; a keménység vizsgálatára legalkalmasabb eszköznek bizonyult a fűrész olykép, hogy hasonló minőségű fák keresztül fűrészelésénél olvasandók a fűrészhuzások, melyek azon fának keresztülmetszéséhez kívántatnak; mennél több az, annál keményebb a fa.

Mennél sűrűbben következnek egymásra a farostok, mennél tömöttebbek és erősebbek ezek, annyival keményebb az ily módon szervezett fa: minek alapján bizton lehet következtetni, hogy minél nehezebb valamely fa, annál keményebb is.

A száraz fa mindenkor keményebb, mint a nedves, a mi onnan magyarázható, hogy a farost a nedvesség befolyása alatt némileg meglágyul és a test kitérülve, a farostok közötti lágyabb anyag is tágabb terjedésű. A gesztfa rendszeren keményebb, mint a szijácsfa. Különbözik a keménység még a faszövet ruganyossága, hajlékonysága és gyántatartalma szerint is.

Mindezekből látjuk, hogy a keménység a fák többi tulajdonához bizonyos viszonyban áll, mely legbensőbb a nehézséghez.

Miután tehát a fáknak különféle módu keménységük van, a gyakorlati életben is a különféle mesteremberek különfélekép

osztályozzák a fákat keménységüket illetőleg; így a favágó a fák keménységét azok súlyához képest különbözteti; a molnár azon fákat tartja legkeményebbeknek, melyek surlódás által legkevesebbet kopnak és nehezen hasadnak; az esztergályos azt, mely legnehezebben faragható s i. t.

Nördlinger a fákat, keménységüket illetőleg, következőkép osztályozza :

Kőkemény : az ébenfa. **Csontkemény** : a borbolya, az orgona. **Igen kemény** : a mandolafa, a galagonya, somfa, gledicia. **Kemény** : a juhar faj, gyertyán, barkócza, vad cseresnye, tiszafa. **Meglehetősen kemény** : a bálványfa, ezirbolya, kőris, eperfa, gyalog fenyő, szilvafa, török meggy, cserfa, akác, platánfa, szilfa. **Kissé kemény** : szelid gesztenye, bükk, fekete dió, közönséges dió, körte, alma, berkenye, mocsár tölgy, kocsántalan tölgy, veres berkenye. **Puha** : luczfenyő, jegenyefenyő, vad gesztenye, éger, nyír, mogyoró, veres fenyő, fekete fenyő, madár cseresnye, kutya-benge, rekettye. **Igen puha** : a nyár, a fűz fajok és a hárs.

6. **Hasithatóság**. A fák a rostok hosszában hasithatók, törtéjük az akár mily alaku ék által.

A hasithatóság a fa egyéb tulajdonaihoz szintén viszonyban áll, leginkább azonban a keménység és ruganyosság bizonyos fokához. Az igen kemény fák, miután azok az ék behatásának nagyon ellenállanak, igen természetesen nehezebben hasadnak, mint a kevésbé kemények; de a puhák is nehezebben hasadnak mint a kemények, mert ezekbe bebocsátkozik az ék a nélkül, hogy maga előtt nyilást készítene.

A ruganyosság azért fontos tényezője a hasithatóságnak, mert mennél nagyobb erővel iparkodnak a hasítvány felső végei egymással csatlakozni, annál erősebben fejlődik ki a hasadék alsó végén előre futó nyílás.

A fa hasithatósága továbbá függ a fa alkotásától. Az

egyenes és hosszú rostu, ágtiszta fa igen természetesen könnyebben hasad, mint a csavart rostu, görcsös, ágas, bogas növésű; miért is a gyök és ágfa a többi farészekhez képest legnehezebben hasítható.

Lényeges befolyásuak továbbá a bélsugarak, melyek épen azon irányban képződnek, melyben a hasítás történik. Minél nagyobbak azok, annál könnyebben hasad a fa, miért is a bükk, tölgy igen könnyen hasad. A fenyveseknél kicsiny, de számos sugarakat találunk, melyek nem egyebek lévén, mint egymás fölé rakodott sejtek, a rostmenet szabályos egyenességét okozzák és ezáltal a hasíthatóságot könnyítik.

A nyers vagy nedves fa könnyebben hasad, mint a száraz; a szijács és fiatal fa könnyebben, mint a geszt és idős fa.

Miután a fagyás a ruganyosságot gyengíti, nehezíti a hasíthatóságot is. A gyántatartalom növekvésével gyengül a hasíthatósági képesség.

A termőhelyi és növekvési viszonyok szintén lényeges befolyást gyakorolnak a hasíthatóságra, mert a rendszeren, ágtiszttán, egyenesen nőtt fa mindég könnyebben hasad, mint az ellenkező viszonyok között felnőtt.

Valamely álló fának hasíthatóságát gyakran megítélhetjük a külső kinézésről, a kéreg-részek szivós, egyenes felfutásáról, egyes repedésekből; a fekvő fánál arról, hogy a bétől kifelé sugár alakú kis repedések mutatkoznak.

Igen nehezen hasítható: a tőkjuhar, nyír, gertyán, ákác, szil. Nehezen hasítható: a juhar, nyárfa, berkenye, henye- és fekete-fenyő. Könnyen hasítható: a szelid gesztenye, kőris, bükk, veres- és czirbolya-fenyő. Igen könnyen hasítható: az éger, hárs, erdei fenyő, tölgy, rekettye, jegenyefenyő, luczfenyő, és sima fenyő.

(Folyt. köv.)

Egy eszme a kísérleti állomások ügyében.

Előbbutóbb ezen kérdést is napirendre kell tűzniök azoknak, kiknek kezébe vannak letéve országunk ügyei; jó lesz tehát azt az irodalomban is kissé pengetni.

Nem akarjuk itt az egész terjedelmes tárgyat felkarolni, hanem annak csak egyik, leghatározottabb stádiumba lépett ágához akarunk szólani, azon régen táplált eszméknek adván kifejezést, melylyel már a német irodalomban is találkozunk. *)

Jóllehet erdei rendőrségünk rendezése, erdőfelügyelők felállítása, az erdő birtokviszonyainak rendbehozása s más égető kérdések megoldása, törvényhozásunk, kormányunk és erdőbirtokosaink előtt sokkal életbevágóbbak és súlyosabb feladatokként nehézkednek vállaikra, mint a tudományos kísérletek ügye, mindazonáltal, ha az európai mivelte államok sorában az igényelt helyet akarjuk elfoglalni, nem vonhatjuk ki magunkat legalább azon erdőmeteorologiai feladat megoldásának elvállalása alól, mely nem csak ránk nézve rendkívüli fontossággal bír, hanem egyszersmind elkerülhetlen kapocs azon részint már fennálló, részint csak tervezett meteorologiai állomások hálózatának kiegészítésére, melyek czélja lenne az erdők befolyását valamely vidék klímájára, de különösen levegője nedvességére és az eső képződésére, kideríteni. A jelenleg működő hasonló czélú állomások ez utóbbi feladat megoldására nem képesek. Ezek ugyanis egy pár észlelési térből állanak, melyek egyike az erdőben, másika az erdön kívül, attól csak pár száz lépésnyire van. Habár ezen állomások alkalmasok is az erdő befolyását a lég és talaj hőmérsékére, nedvességére sat. kideríteni,

*) Centralblatt f. d. g. Forstwesen. 3. füzet : „Die forstl. meteor. Stationen“, v. Prof. Dr. Albert.

de az esőképződésre való befolyás kérdését teljesen megfejtetlenül hagyják, mert az erdő nemcsak saját belsejére, hanem környezetére is befolyást gyakorol. Sőt a légnedvességére gyakorolt hatásra nézve is kifogás alá esnek ezen állomások a fennebbi okból.

Az esőképződésre való befolyás tudományos megállapítása czéljából Európa legterjedelmesebb, és jelentékeny erdőfoltokkal biró lapályain kellene kísérleti állomásokat úgy elrendezni, hogy egy terjedelmes lapályi erdő közepéből két ellenkező irányban, bizonyos, bővebb megfontolás után meghatározandó távolságokban a meteorologiai állomásoknak egész sora állíttassék fel, egészen az erdőtlen síkság legfátlanabb közepéig; sőt azon kedvező esetben, ha annak tulsó szélét is terjedelmes erdő szegi be, egészen ezen erdő belsejéig. Ezen kísérleti állomásokon tett észleletek kimutatnák, hogy miképen apad az eső mennyiség, és légnedvesség, s miképen emelkedik a lég hőmérséke az erdő belsejétől annak széle felé, s innen az erdőtlen síkság közepéig.

Meg vagyok győződve, hogy rendkívül nagy becsü és érdekes eredményeket találnánk a nagy magyar alföldön, mely ily kísérletek tételére sokkal alkalmasabb, mint az északnémet, vagy lengyel síkság; mert a mint már tudva van, az erdők befolyása a klimára az egyenlítőhez közelebb eső tájakon érezhetőbb, mint távolabb esőken. Hogy a magyar síkságnak mely részében lennének ily meteorologiai állomások felállítandók, a felett csak bővebb tanulmányozás után lehetne határozni. Mennél nagyobb és összefüggőbb az erdőterület, s mennél közelebb van az egyszersmind a fátlan síkság szívéhez, annál világosabban tüntetnék fel az észleletek az erdő hatását. Az állomások lánczolatának legjobb volna kelettől nyugatnak húzódni, hogy a szélességi fokok hatása zavarólag ne hasson.

Azt vélem, hogy ha kormányunk a kísérletek ügyében valamit tenni szándékozik, itt kellene kezdenie. Az ezen irányu észlelések által szerzett adatokkal leróhatnók azon nagy adósságunk egy részét, melylyel a tudomány hódításaiban minket megelőző és annak vívmányaiban az emberiséggel együtt minket is részesítő nemzeteknek taztozunk.

Fekete.

Az élesmosó fenyver. (*Andropogon gryllus* L.)

III és Nándortól.

Nem megvetendő, sőt gyakran, mondhatni, tekintélyes mellékhasználatot nyujt a homoki erdőkben, sőt mezőkön is az ugynevezett élesmosó. Finom, rostos gyökerek ismeretesek e nevezet alatt, melyek körülbelül 1—2"-nyi vastag csomagokban jönnek elő a kereskedésben és szobatalaj, edények surolására, kefe és meszelő kötésre s több effélékre használtatnak föl. Nem ritkaság most az oly ruhakefe, melyben csak a szegélysor készült lószórból, míg a belső sorok sárgás színü, (de gyakran a vevő tévutra vezetése kedvéért feketére, vagy más színre festett) rostokból állanak. Ez az élesmosó.

Kereskedésekben nálunk (Nagy-Károlyban) egy köteg élesmosó ára 8—10 kr. E csekély ár mellett még is egy 437 kat. hold terjedelmü erdőterületen az élesmosó kiásási jogáért 700 frtot fizettek. Azt mondják, hogy 7—8 évre van szükség, míg az élesmosó újra használhatóvá fejlődik; az évi mellékhasználat tehát az élesmosó után volna év és holdanként 20 kr. Ez azonban csak képzeleti átlag, mert a hol egyszer az élesmosó-ásásjog bérbe volt adva, ott a lehetőségig kipusztittatik, s a magról származó mennyiség a véletlentől függ. Az ily módon származó növényeknek kifejlődésére a perjés és taraczkos homokban hosszú időre van szükség. Rövidebb időközökben

isméltöhetőnek a használat, és az erdőjövödelemre igen jó befolyást gyakorolhatna, ha élesmosó-ásás bérbe kiadásakor arra lenne tekintet, hogy a gyökfő, melyről a gyökerek levágtak, ismét visszatétetnék a kiásott gödörbe.

Értsük meg egymást. A fűféle növényeknek (gramineáknak) csirádzása alkalmával kifejlődik ugyan a vezérgyökér (radix palaris), de ez később elcsenevész, és helyette a szalmaszerű szár első bütykéből (nodus, Knoten) fiók gyökerek, származnak: többé-kevésbé finom, rostos, tömötten álló, többnyire meglehetősen hosszú gyökerek; Diószegi-Fazekas szerint rojtos vagy fonós gyökerek (r. fibrosa). Szolgáljon például a tengeri (kukoricza). Évelő fűfélék, ha ősszel szárak (szalmájuk) leszáradt is, azon pontról a hol a rojt vagy fagyökérzet származik (a gyökfőről), tavasszal újra kihajtanak; mert ugyanott rügyek is vannak, melyekből a növény évről-évre felujul. Ha a növény ezt tenni képes, sértetlenül maradott gyökerek mellett, valószínű, sőt bizonyos, hogy képes lesz a gyökerek megcsonkítása mellett átültetés után is; hisz alig ültetetik át növény a gyökerek megnyesése nélkül. Indokolt tehát azon fönebbi állítás, hogy az élesmosó bérlője, ne csak a gödrök ismételt behuzására, de egyszersmind a gyökereitől megfosztott gyökfő ismételt elültetésére köteleztessék. Megjegyzendő, hogy a gyökerek levágása legrosszabb akarat mellett sem történhetik oly tökéletesen, hogy a gyökfőn ne maradjon valami gyökér; de eltekintve ettől, a gyökfő rügyei mindenesetre képesek lesznek gyökeret eresztetni. A kísérlet be fogja bizonyítani, mennyiben igaz fönebbi állítás, s annak idején el nem mulasztandjuk az eredményről tudósítani szaktársainkat.

Miért nem vagyunk képesek eddig állításunkat ténynyel bizonyítani, fogja kérdezni a szives olvasó. Azért, mert eddig e tekintetben semmi több nem történt, mint hogy a gödrök ismételt behuzása követeltetett a bérlőtől. Midőn e sorok írója

a rendelkezése alatt álló erdőkben ezen használatlaltal megismerkedett, első gondolatja volt a gödröket, melyek 1—1½'-nyi mélyek szoktak lenni, makkvetésre használni föl, s annak segélyével a vágásokat besűríteni. Az eredmény ismétlésre serkent.

Mely módszer követendő a fennebb jelölt kettő közül, azt a cél határozza meg: vágásokban az utóbbi, mezőkön és csak hosszú idő múlva vágás alá jutó erdőkben pedig az előbbi.

Most ismerkedjünk meg a növénynyel magával.

* * *

Sivány homokos területeken, sőt sovány agyagos földön is, igen gyakori növény a fenyér. Gyakran a homokon uralgó és könnyen fölismerhető őszzsel szálas vékony szalmájáról, melynek tetején mint a kéz ujjai állanak a vörhenyes füzérek (5—10.)

Gönczy így írja le: Háromporodások, két terméjük. Füzérkéi füzére*) bütkein kettenként állanak, egyike kocsánykátlan, másika kocsánykás; a kocsánykátlanban terme és poroda, a kocsánykásban csupán poroda van. Füzére ujjas. Fenyér (andropogon).

1. Levelei szálasok, válusok, tövön szőrösek; füzére ujjas, 5—10 águ; főkocsánya és kocsánykái szőrösek. Hegyi és homoki száraz réteken és legelőkön. Virágzik**) június és szeptemberben, 1—2' magasra nő. Szürke fenyér (andropogon

1-ső ábra.

Ischaemum. L.) lásd mellékelt 1-ső ábra.

2. Levelei szálasok, hegyesek, felül érdesek, szemszőrösek, bugája buglyos, kocsánykái 3 viráguak, kocsánykái tövön szá-

*) A fűféléknek virágzata (inflorescentia, Blütenstand), vagy füzér (buza), vagy buga (zab), melyeknek mindenike apró, 1—2, sőt több virágocskából álló füzérkéből van összetéve. A füzért a népszája után néhány újabb magyar növényész helyesebben kalásznak, a füzérkét kalászkának nevezi.

**) Virágfüzérei vörhenyes szintűek.

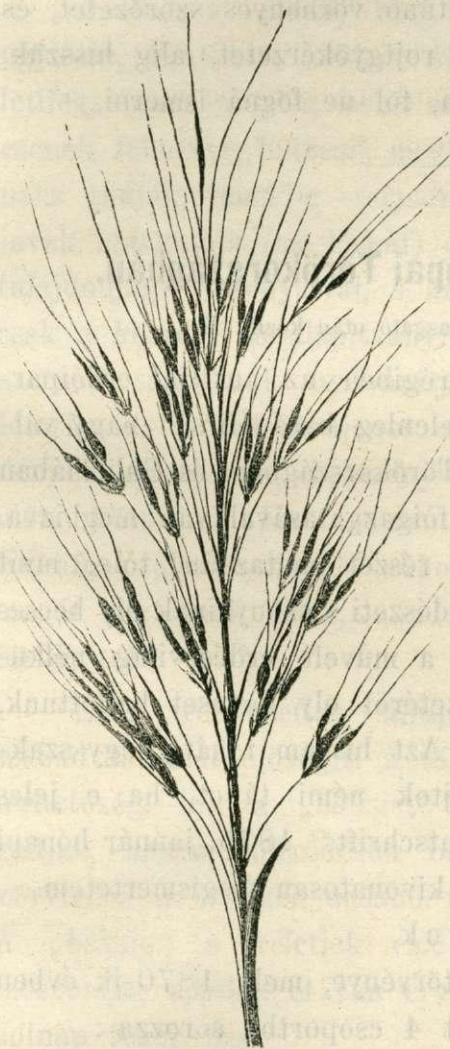

kállosok. Hegyi és homoki száraz gyepeken. Évelő. Jun.—aug. 2—5'. (Élesmosó fű). Élesmosó fenyér. (*Andropogon Gryllus*). Lásd mellékelt 2-ik ábra.

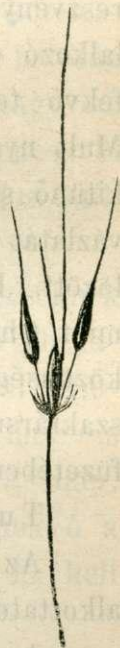
Diószegi-Fazekas az utóbbit így írják le, a mit könnyebb felismerés kedvéért melléklünk:

„Élesmosó fenyér (*A. gryllus*) széjjel nyílt bugáján ágai hosszúk, gyűrűsök, pongyolák; mindeniknek hegyén 3 virág, a középső nő, a két szélső hím, hosszabb (kocsánykájú): nő virágán szöcskeláb-forma kalász; a virág tövén aranyszín, vagy rótfényes szőrök; gyökerei hosszú czérnaformák, fásak.“

Az élesmosó fenyér külső alakjára nézve lényegesen elüt a szürke fenyertől; mindenekelőtt kiválik magassága által. — Mert míg a szürke fenyér csak 1—2', az élesmosó 2—5' magas.

2-ik ábra.

3-ik ábra.

Felismerhető továbbá arról, hogy virágzatában, (mely alakilag hasonlít a zabéhoz, csakhogy ágacskaí nem függenek le a föld felé) minden ágacska végén 3 apró kalászká van, melyek közül a középső a két hosszú szárunak (kocsánykájúnak)

tövén ül, és hosszú szálkája körülbelül még egyszer oly hosszú és finom hegybe futó, mint amazok finom hegyvége, (lásd 3-ik ábra.) A középsőnek ezen hosszú szálkája az egésznek finom, lenge kinézést kölcsönöz. Ha még ismertető jelül felvesszük a 3 kalászka elágazási pontján feltűnő vörhenyes szőrözetet, és kiásás után el nem téveszthető rojtgyökérzetet, alig hisszük, hogy a ki a növényt először látja, föl ne fogná ismerni.

Erdészeti állapotok európai Törökországban.

Báró Wilh. v. Berg erdőigazgató után közli: Fe.

Báró Berg W. még nem régiben az austriai erdőipar-részvénytársulat erdőigazgatója, jelenleg báró Hirsch nagy vállalkozó és bankár által európai Törökországban és Galicziában fekvő terjedelmes erdőségeinek főigazgatásával van megbizva. Mult nyáron Törökországnak egy részét beutazván, tőle, mint kitűnő szakembertől, ez ország erdészeti viszonyainak oly becses vázlatát nyertük, milyent eddig a művelt erdőszvilág nélkülözött. E szomszédország erdészetéről oly keveset hallottunk, mint China vagy India erdeiről. Azt hiszem tehát, hogy szakközönségünk tudásvágyának nyujtok némi tápot, ha e jeles szaktársunknak az „Österr. Monatschrift“ 1875. január hónapi füzetében megjelent közleményét kivonatosan megismertetem.

Tulajdonjogi viszonyok.

Az ottoman birodalom erdőtörvénye, mely 1870-ik évben alkottatott, az összes erdőségeket 4 csoportba sorozza :

1. Államerdők, azaz olyanok, melyek administrációját az állam vette át.

2. Alapítványi erdők, melyek jövedelme alapítványok fentartására fordittatik, s e célból saját administrációnak vannak alávetve.

3. Községi erdők (Baltalyk), melyeket kizárólag a községi tagok használnak.

4. Magánerdők, melyeken a gazdálkodás nem az erdő-törvény, hanem a mezei törvény által szabályoztatik.

Láthatjuk ebből, hogy az erdők beosztása körülbelöl ugyanaz, mint más modern államoknál, mindazáltal csak elméletileg, mert tényleg sem az állami, sem a többi erdők nincsenek felmérve, határaik meghatározva és kijelölve. A községek nem tudják, meddig terjednek baltalykjaik; az alapítványi javak igazgatója (az Evkaf) csak felette ritkán van tisztában tulajdonjogi viszonyaival, s az állam, ha előnyösnek látja, nemcsak a községi és alapítványi, hanem a magánerdőket is egyszerűen sajátjának nyilvánítja. Kataster és telekkönyv nem létezik, és a tulajdonjogot csak oly egyezmények és kötelezvények által lehet bebizonyítani, melyek az illetékes hatóság előtt köttettek. Ha azonban ezek a kormányoknak vagy az Evkafnak alkalmatlanok, akkor hiábavalók, s a tulajdonos, ki magát biztosnak hitte, minden teketória nélkül megfosztatik birtokától.

Ezen rendezetlen állapotok mellett a visszaéléseknek szabad folyását elősegíti a török hivatalnokokhoz való hozzáférhetőség, kik a „baksist“ *) nemcsak kivétel nélkül elfogadják, hanem működésük bármely igénybevetelénél meg is követelik, s mennél dúsabb volt az, annál biztosabb a siker. A „baksis“ a keletiek vice-istene, s ha az embernek ő a szószólója, minden el van érve. A mi ma fekete volt, ha kell holnap fehér lesz.

Európai Törökország 6303 □ mfdnyi területéből statisztikai közlemények szerint 1513 □ mfdet erdők borítanak, s így az erdőterület az egésznek 24⁰/₀-át teszi, melynek a

*) Baksis: önkényes ajándék (Trinkgeld).

legnagyobb része állítólag az állam tulajdona. De ki kezeskedik ezen adatok helyességéről, kérdi szerző, s azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy ha az erdőterület meg is van, de az erdő nincs meg. Rája legalább — s ez igen jellemző — az egész Törökország oly benyomást tett, mint egy nagy legelő. Ott, a hol erdőnek kellene lenni, csak a számtalan juh- és kecskenyájak által lerágott cserjést talál az ember, melyek inkább Karstot, miut erdőt képeznek.

Tény az, hogy az erdők már csak a leghozzáférhetősebb hegységi völgyekbe vannak visszaszorítva, hogy évről-évre apadnak; mert a jövőre való gondoskodás nélkül az erdőségések pusztító lángjának, a lakosok kiméretlen fejszétének és legelőmarha fogának vannak kitéve. Tény az, hogy az erdők nagy része máris el van pusztítva, s hogy egész hegységek lejtői vannak már az emberek esztelensége által sivár Karstvidékké változtatva.

Erdőtörvény.

Ezen tények előtt a kormány sem hunyhaván szemet, az erdőtörvény bevezető indokolásában ezt mondja: „Hathatós felügyelet hiánya és a kiméretlen letarolás az erdőségek egy részét már elpusztította, s ily módon oly erdők devasztáltattak, melyek helyreállítása századokat követel.“ Tisztában volt azzal, hogy az erdőpusztítás további elharapódzását okvetetlen meg kell gátolni, és azon meggyőződésben, hogy az államerdők kezelését a nyugati Európa példájára tudományos alapra kell fektetni, néhány év előtt francia erdészeket hívott az országba ezen szolgálatnak szervezése végett. A kormány székhelyén külön erdészeti ügyosztály és erdész-tanintézet állított fel.

Erre nyomban következett az 1870-ik évi január 1-jén kibocsátott erdőtörvény, mi a kormány őszinte jó szándékát

bizonyítja; de sajnos a dolgok rossz állapotán nem változtatott sokat, mert végre nem hajtva a papiroson maradt.*)

Az erdőtörvény két részre oszlik. Az első az állami, alapítványi és községi erdők kezeléséről szól; a második a kihágások és vétségek kinyomozásáról, a büntetésekről és ítéletekről, és az egész 52 §-ba van foglalva. Az erdőtörvényhez csatolt függelékben a tengerészet és tüzérség számára szükséges fának szolgáltatása tárgyaltatik, mely célra a kormány magának a használat jogát az egész országban fentartotta.

Evvel szemben a községek lakói, ha tulajdon községi erdők számukra kijelölve nincsenek, mindazon fát, mely lakházaik és gazdasági épületeik felépítésére, házi- és földmívelési eszközeikre szükséges, valamint azt is, a mit szekereik- és marháikkal községeik piaczára szállítani képesek, az állami erdőkből ingyen kapják. Ha ellenben valamely erdei terménnyel saját községeiken kívül üznek kereskedést, akkor azért csekély díjt, körülbelül az érték $\frac{1}{10}$ részét kell az állami pénztárba befizetni. Továbbá saját marháikat ingyen legeltethetik; marhakereskedők azonban a legeltetésért díjt fizetnek.

Mindezen kedvezményeket a törvény lényeges megszorításoknak és az erdész-személyzet ellenőrzésének vetette ugyan alá, de azokhoz senki sem alkalmazkodik, mert a felügyelet és ellenőrzés teljesen hiányzik.

A törvény áthágásaira kiszabott büntetések szigorúak ugyan, de mit használ ez, ha se panaszló, se bíró! A törvény nem vált hussá és vérré, az erdő nélküly minden védelmet és felügyeletet, a lakosság azt tesz vele,

*) A mi állapotaink is sokban hasonlók. Tulajdonképi erdőtörvényünk még nincs, s e tekintetben hátrább állunk a törököknél. A mezei rendőrségről szóló 1840. évi IX. törvénycikknek az erdőkre vonatkozó része, valamint a birtokrendezés-, arányosítás-, irtványokról hozott, s más üdvös törvényeink pedig — rendszeren — papíron maradnak.

a mit akar. *) Az állam egész tevékenysége abból áll, hogy a parasztoktól és fakereskedőktől a piacra hozott erdőtermények után beszedi a tizedet, és a legelőmarha után a dijt. Azon egy-két erdőfelügyelő (Forstinspector), ki Konstantinápolyban s más városokban lakik, nem képes a kellő felügyeletet gyakorolni. Gyakran azt sem tudják, hogy hol vannak az állami erdőségek, s legkisebb gondjuk az erdő. A francia erdőtisztek, kik között finom miveltségű emberek vannak, ép oly kevésre mennek, mint a belföldiek, mert a törökök közönyével szemben a legjobb akarat is meghiusul. Ennek folytán ezen hivatalnokok tettereje teljesen meg van bénulva. **) A belföldi erdész-tisztek, kik többnyire törökök vagy görögök, állásukat sinecurának és a „baksis“ forrásának tekintik. Erdészeti képzettségük majd semmi, s így tulajdonképi erdőgazdaságot vinni nem is képesek; de erre nem is érzik hivatva magukat, minthogy a kormány az erdők kihasználását a lakosság kezébe adta.

Ilyenek a török állapotok. ***)

Törökország erdei fái és azok elterjedése.

Tudósító junius elején hagyta el Konstantinápolyt, Adriánápolyon és Philipopolon át Bellovárra utazott, mely, a Rhodope hegység tövénél fekvő kis bolgár várost választotta kirándulásai központjául. Ez utazása majd augusztus közepéig tartott, és

*) Fájdalom, hazánk sok vidékén többé-kévesbé hasonlóan van a dolog; mert ha van is a birtokos részéről felügyelet, ha van is panaszló, de igen gyakran nincs védelem a törvény részéről, nincs bíró és végrehajtó! Ezek is török állapotok.

**) Ezt mondhatják e czikkecske olvasói közül magukról sokan, kik elvesztették minden hitüket az igazságszolgáltatásban, és a szolgálmi visszaélések és kihágások özöne ellen hiába küzdenek. Egy darabig segítségért kiáltottunk, most hallgatunk; mert szavunk ugyis kiáltó szó a pusztában!

***) Sajnos, hogy nekünk is vannak ily török állapotaink némely vidéken, hol a községek az erdőket tüzzel-vassal pusztítják, sőt részben máris tökéletes Karstvidékké változtatták.

kiterjedett a Marizza folyó forrásáig az egész Rhodope hegységre, a Karlyk tömbre, a Dospad Jailasy hegység ágazataira és a Kana-Balkán egy részére.

Az ország ezen része teljesen bírja a magas hegység jellegét, mélyen bevágott völgyei, meredek lejtői és 2—7000 láb magas hegyeivel.

Az erdei fák száma meglehetősen terjedelmes. Elterjedésükre nézve tudósító következőleg osztja be azokat:

1. Állabokat képeznek: tölgy, bükk, erdeifenyő, lucz- és jegenyefenyő.

2. Szórványosan jönnek elő: hárs, rezgő-nyár, kóris, juhar, szil, vörösberkenye, gyertyán, fekete-fenyő, sima-fenyő (Weihmuthskiefer) s mások.

A tölgy, melynek tulajdonképen Törökország főfanemének kellene lennie, eredeti termőhelyéről, a mély talaju lapályok- és előhegyekről rég leszorított. Vagy a földmivelés természetes előhaladásának engedett, vagy a legelőmarhának lett áldozata. Terjedelmes területek vannak tölgyesek maradványai-
val, cserjéivel benőve, melyek közül csak itt-ott emelkedik ki egy-egy eltörpült fa. A tölgyek közt észrevette tudósító a *Quercus robur*, *pedunculatát*, *cerrist*, *pubescenst*, s még egyet, melyet nem ismert. Bennebb a hegyek ölén a tölgy (főkép a *Quercus robur*) napos oldalokon graniton tiszta állabokat alkot, azonban nem oly állapotban, mely az erdészt kielégitené. Növése lassu, termete törpe, de fája igen kemény. Ugy látszik, hogy a nap, mely égető sugarait több hónapos, majd teljesen esőtlen időszakon át a meredek oldalakra veti, a tölgynek is alkalmatlan; jollehet a lombfák közt ez az egyedüli fanem, mely ily helyen még kiállja.

A bükk a török hegységekben még egészen otthon van, graniton, trachiton, meszen egyenlően szép állabokat alkot.

Ott is az árnyékos oldalokat választja ki, és 4000 *) lábíg felmegy, a nélkül, hogy növésében hátramaradna. Tudósító látott oly állabokat, melyenek magasság, törzstisztaság és vastagság (Vollholzigkeit) tekintetében máshol ritkán fordulnak elő. Az őserdőkben lehet természetesen rendkívüli méretű bükköket is, egész 6' átmérőig, találni.

Az erdeifenyőt csak hegységekben találta, s ott is csak 2—3000' magasságban kezd fellépni, de innen azután a luczfenyővel majd lépést tart. E fanemet találta még 5000 lábnál magassabban is 18—24 hüvelyk átmérő- és 12—16 hüvelyk évi hossznövekvéssel. Tiszta állabokban csak déli lejtőkön lép fel, de igen hamar meggyérül, s úgy látszik, hogy a nap égető sugaraitól ép úgy szenved, mint a tölgy. Az északi oldalakon ellenben csak szórványosan találta, bükkal, lucz- és jegenyefenyővel vegyesen; rendkívül szép, karesu példányokban a bükkösökben. Gyertya egyenességű erdei fenyők, melyek 16 ölnyi magasságban még 16 hüvelyk átmérővel birnak, épen nem ritkák. Ily erdei fenyőket tudósító még csak Orosz-Lengyelországban látott, melyek az Alpok pompás vörös fenyőire emlékeztetik az embert, melyekhez termetre és kéregre nézve egészen hasonlítottak.

A luczfenyő, mely egyenként a bükkösökben már 2—3000 lábnyi magasságban előjő, tiszta állabokat csak 4—6000 láb magas hegyeken képez. Növése egészen tenyészete határáig kielégítő, mely, — ha a legelőmarha által vissza nem szorittatik, — 6000 lábnyi magasságig terjed. 5200 lábnyi magasságban még oly állabokat talált, melyek semmi kivánnivalót nem hagynak hátra. Azt tapasztalta, hogy ott a luczfenyő gyakrabban terem magot, mit annak tulajdonit, hogy oly

---

*) Ez még bizonyosan messze van a tenyészet határától, minthogy Erdélyben ily magasságban még teljesen zárt állabokat találunk, habár hossznövésben már hanyatlanak is.

déli clima alatt igen ritkák a késői fagyok, melyek az Alpokban a lucz-fenyő virágának oly ártalmasak.

A jegenye-fenyő, melyet hasonlóan szép és vastag példányokban talált, a hegység középmagassági öveit kedveli. Előjövetele az erdei- és lucz-fenyővel kezdődik, s a bükkal végződik. Tiszta állabokban nem találta, hanem a bükkal, erdei- és lucz-fenyővel elegyesen.

A szórványos fanemek közül sajátos jelleget kölcsönöznek az erdőnek a kis- és nagylevelű, de különösen az ezüstlevelű hárs (*Tilia argentea*), mely fehéres és világos zöld leveleivel minden más fától elüt.

A rezgő-nyár óriási példányokban fordul elő, és a hegység alantabb részein meglehetősen gyakran. A famorzsoló művek (Holzschleifen) birtokosai valódi örömet lelnék bennök; de ezen ipar nem hatolt még ide, s így a rezgő-nyár más alkalmaztatásban nem részesül, mint anyagot szolgáltat a török- és bolgároknak házi eszközeikhez, (különösen teknőikhez).

Kóris, szil, juhar és berkenye gazdagon van beszórva a bükkösökbe, gyakran szép, sugár példányokban, melyek hasonlóan mint házi és mezei eszközökhez való anyag nyerne alkalmazást.

A gyertyánnak két faja jó elő, u. m. a mi *Carpinus betulus*unk és a keleti gyertyán, *Carpinus orientalis*; első jókora fáknak, második többnyire csak mint cserje.

Nagyobb érdekléssel bír a fekete fenyő. Ez Törökországban is hű marad a méshöz. A Rhodope hegység, mely főképen granitból áll, a jegezes mészkő ereivel van átszőve; ezeket keresi fel a fekete-fenyő, s azonnal megszűnik az ott, hol a mész eltűnik. Ha az ember fekete-fenyőre talál, biztos lehet abban, hogy mészeren áll. A Karlykon túl oly állabokat talált, melyek egytől egyig szép, karcsu törzsekből állottak; oly ernyős termetet azonban, melyet pl. a wienerwaldi fekete-

fenyők Baden mellett oly kitünően mutatnak, csak egészen természetlen oldalakon vett észre.

Igen meglepte, a sima-fenyő (Weihmuthskiefer) megjelenése. Ezen fanemet, mely tudomás szerint Észak-Amerikából származott hozzánk, egészen véletlenül a török magas hegységben találni, arra nem volt elkészülve. „Alig hittem szemeimnek, — mondja, — midőn egy valóságos sima-fenyőt láttam magam előtt felmeredni a legszebb növekvéssel. Ide csak nem Észak-Amerikából hozták be, s így be van bizonyítva, hogy Törökország is hazája a sima-fenyőnek. Én korosabbakat 40 éveseknél nem találtam, s ezeket a hegység közép-regióiban; de vezetőm arról biztosított, hogy vastag, kinőtt példányok sem ritkák.“ *)

Visszatekintve az erdei fák elterjedésére, tudósító nem kételkedik azon, hogy az erdő a tengerparti vidékekről teljesen ki van szorítva, a lapályok és előhegyeken nyomorult cserőczévé satnyult, s még csak a magas hegységekben tartja fenn magát. Itt az erdőtenyészet körülbelől következőleg beosztható:

Első zóna 2000 láb magasságig. Elragott cserjés, mindenféle lombfákból elegyesen.

Második zóna 3000 láb magasságig. Bükk különféle tölgyek, gyertyán, juharok, nyárok, egyes erdei és fekete-fenyőkkel.

Harmadik zóna 4000 láb magasságig. Különféle lombfák, beszórt erdei, lucz- és jegenyefenyőkkel.

Negyedik zóna 6000 láb magasságig. Tiszta lucz- és erdei fenyőállabok.

Ötödik zóna 6000 láb on felül. Havasi legelő,

---

*) Szabadjon e cikk ismertetőjének kifejezni kételyét ezen állítás ellenében. Ugyanis nem lehet további bebizonyítás nélkül elfogadni azon feltételt, hogy e fanem Törökországba nem telepíthetett. Tudósító 40 éveseknél korosabbakat nem látott; a vezetőök állításaiban pedig bizni nem lehet.

helyenként henyefenyővel (*P. pumilio*), mely áthathatlan sűrűségeket alkot.

Tudósító a Rhodope hegység legmagasb ormait megmászta, azok közt a 6800' magas Babalaniza csúcsot július 1—6-án, hol ekkor még nagy hómezőket és tökéletes havasi tenyészetet talált. Virágoztak: *Dianthus neglectus*, *Gentiana purpurea*, *Gentiana excisa*, *Gentiana pumila*, *Anemone baldensis*, *Primula longiflora*, *Androsace Vulfenii*, *Nigritella argustifolia*, *Achillea Clavennae*, *Saxifraga bryoides* és mások. Általában a déli hegységek növényzete igen változatos. Az előhegyekben néha 40—50 különböző fa és cserjefát számlált meg tudósító.

Erdőgazdaság.

A mint az eddig mondottakból is már láthatni, tulajdonképi erdőgazdaságot itt hiában keresünk. Az államerdők eddig pusztá jövedelemforrássul tekintettek, de azok jókarban tartására, felujítására semmi gond sem fordított. Az erdőtörvény rendeletei daczára védtelenül áll az erdő. A parasztnak, kik a hegységek közelében laknak, nagyon kedvelt foglalkozásmódjuk a fakereskedés; akárhol az erdőben, hol elég vizesés áll rendelkezésükre, egy kis fűrész állítanak a patak mellé, és ott vágják az erdőt tönköknek, a hol épen akarják. Ha a fűrész birtokosa néhány év alatt annak közelében könnyen leszállitható és alkalmas tönköket már nem talál, ott hagyja azt az enyészetnek, és mást állít fel oly helyen, hol tönköknek való fa elegendő mennyiségben van. Ott ezen manipuláció újra kezdődik. Habár szaporátlan is munkájuk e kis, nyomoru bolgár fűrészeknek, melyek 18"-es turbinájának hajtására gyakran 30—40' magas esés szükséges, mindazáltal nagy számuk által, mely némely erdőségben százakra megy, sokat emésztenek.

Csak képzelje el az ember, hogy milyen lehet azon erdő,

melyet kívül-belől száz- meg százfelől marczangolnak! Mindenfelé hézagok, mindenfelé széltörések és a ledöntött fák maradványai hosszában-keresztben vadul összekuszálva! Ezen gazdálkodás minden fenyvesre kiterjed, a honnan a szelvényárukat, ha másképp nem, teherhordó állatokon elszállítani lehet; és csak a lombfaerdők maradtak megkímélve, melyek szelvényárakra nem oly alkalmasak és nehezebbek.

Ehhez járul még a határtalan legeltetés, melyet nemcsak a községek gyakorolnak lovaik, szarvasmarháik, juhaik és kecskéik által, hanem a nomád életet folytató török juhászok (Furukkok) is, kik számos juhnyájakat az ägäi tenger partjain teleltetik át, ezen hegységben ellenben a buja nyári legelőt használják fel. Itt egész falvakat építenek fából és fahéjból. Tudósító maga is felkeresett egy ilyen egy 5200'-nyi magas fennlapályon, mely 140 fahéjkunyhóból állott és 700 embernek szolgált tanyául.

Hogy a nomád élet ezen sajátóságának az erdőre befolyást kell gyakorolnia, az természetes. Azon fának levágása, mely a kunyhók építéséhez megkívántatik, még a legkisebb baj volna hanem hogy évenként a legszebb törzsek nagy száma csupán csak héja miatt ledöntetik, ez az erdőre nézve annyival is károsabb, mert az állabzaratásnak gyakori megszagatása miatt az erdő a szélvésznek martalékul adatik.

Ezenkívül a pásztorok érdekében áll a legelőt lehetőleg kiterjeszteni; ezért szándékosan gyujtanak és perzselnek, a hol csak lehetséges. Az erdőégések egészen köznapi dolgok, s midőn július 16-án tudósító a 6650 láb magas Persengen éjjelezett, s onnan az egész Karlyk hegységet beláthatta, 22 erdőégést*)

*) E cikk közlője mult szept. 11-én a 4500' magas Kereszthegyről (Görgény és Gyergyó közt) nem kevesebb, mint 7 erdőégést számlált a Gyergyó medenczéjét övedző hegyekben, a mi ott hasonlólag köznapi dolog, s a mint beszélték, akárhányszor kétannyit is lehet egy-egy magas pontról számlálni száraz időben. Ezek is török állapotok.

számlált, melyek közül némelyek jelentékeny terjedelműek voltak, és egész hegyekre kiterjedtek. A nép nyugodtan nézi el ezen garázdaságot, s a kormány még kevesebbet gondol vele.

A hol erdei- és fekete-fenyők jönnek elő, ott a gyantaszedők is sok kárt tesznek. Néhol egész erdőben sincs egyetlen fa, mely már évek óta gyantaszedésre ne használtatnék.

Idézzük itt végre a török erdőgazdaság jellemzésére tudósító saját szavait: „Valóban lehetetlen fogalmat szerezni ezen gazdaságról, a nélkül, hogy azt az ember látta volna. Pásztorok és faüzérek, mintha összeesküdtek volna, az erdőt lehető gyorsan elpusztítani, elsőik legelőjük terjesztése végett, utóbbiak tudtokon kívül. Rám ezen állapot a romlás benyomását tette, s nem nyomhattam el csodálkozásom és sajnálatomat a felett, hogy a török államerdők oly gyalázatos és igazolhatatlan bánásmódban részesülnek.“ Hogy ily körülmények közt Törökországban*) a fa drágább, mint Bécsben vagy Pesten, azon nem lehet csodálkozni, és ha az erdőpusztítás tovább halad, akkor Törökország faszükséglete fedezése végett nemsokára egészen Austriára lesz utalva.

Fakereskedés.

Tudósító e czim alatt csak a deszka-kereskedésről szól, jóllehet tudjuk, hogy Erdély, Galiczia és Bukovina nem jelentéktelen mennyiségű épület- és hajófát is szállítanak Törökországba.

A törökök részint a földrengéstől való félelem, részint vallásuk rendeletei szerint csak fából építenek, azért sok épületfát és deszkát használnak fel. Ez utóbbiak közül különösen a vékony deszkák kerestetnek, a szobák mennyezetének beburkolása és művakolatok alá; de ezenkívül nagy mennyiségben

*) Nem tudjuk, hogy mely városokra érti ezt tudósító.

fogyasztatik ezen anyag az ország déli gyümölcseinek becsomagolásához is.

Ezen anyagokkal Törökországot részint a már érintett primitív bolgár fűrészek, továbbá Galiczia, Bukovina, Erdély, Trieszt (Karinthia, Stájerország), és végre Svéd- és Finnországok látják el. Legfinomabb anyagot szolgáltat Svéd- és Finnország, utána Trieszt; annyival is inkább, mert e helyekről az áruk csak hajón és tengelyen szállítatnak; rosszabbak a galicziai, bukovinai és erdélyi áruk, mert ezek tutajokon hozatnak le, s így ezen szállítási mód s az azzal összekötött átfuratás által sokat szenvednek. A trieszti szelvényáruk leginkább uralják a török kikötőket. Nagy hátrány Osztrák-Magyarország keleti tartományaira nézve, hogy szelvényáruikat talpakon kénytelenek szállítani, mert ezen uton a Törökországban leginkább keresett vékony deszkát odaszállítani nem képesek. Tudósítónak úgy látszik, hogy az osztrák-magyarországi fakereskedők és fűrész-tulajdonosok egyáltalában nem veszik eléggé számba a Levanta szükségleteit, mert különben nem történhetnék meg az, hogy az onnan szállított vastag deszkákból Törökországban kézzel vágjanak vékonyakat; így pl. a 2 hüvelykeseket négy vékony deszkára fűrészszel szétpakoló ládák és mennyezet-burkolás számára. *)

Vadászat.

Európai Törökország vadban igen gazdag. A mezőket foglyok, fűrjek és nyulak; a rizsföldeket és mocsárokat számtalan kácsa, gém, szalonka és más gázlók; az erdőket őzek, szarvasok, vaddisznók és medvék; a havasi tájakat zergék népesítik, és a meredek sziklás csoportokon keselyük tanyáznak.

---

*) Hogy a Dunán szállítánának Törökországba szelvényárukat, arról tudósító semmit sem szól. Nem lehetne-e a magyarhoni Kárpátok roppant fenyveseinek piacztát Törökországra is kiterjeszteni?

A bolgárok a vadászatot inkább kedvelik, mint a törökök, s jóllehet a legprimitívebb lőfegyverekkel, pl. kovás puskákkal, melyeknek agyát egy kengyelalaku görbe vas helyettesíti, melyel a válhoz támasztatik, vannak ellátva, mégis vállalataikat gyakran siker koronázza. Egy ily vadászkalandot beszél el tudósító, melynek eredménye egy óriás medve lön.

Meghívó az „Országos Erdészeti-Egyesület“ folyó évi közgyűlésére.

Az „Országos Erdészeti-Egyesület“ idei rendes közgyűlését szeptember-hó 20., 21. és 22. napján Pilis-Maróthon a következő tárgysorozat és napirend szerint fogja megtartani.

1. Az egyleti elnök, alelnökök és az új igazgató-választmány megválasztása.
2. A kitűzött erdőgazdasági szakkérdések megvitatása.
3. Az egyleti pénztár 1874. évi számadásának felülvizsgálata és az 1876. évi egyleti költségvetés megállapítása.
4. Netaláni indítványok.

A tárgyalásra kitűzött erdőgazdasági kérdések következők :

1. A pilis-maróthi közalapítványi uradalom erdőgazdaságának részletes ismertetése kapcsolatban az ott alkalmazásban lévő cserkéreg termelés bemutatásával.

2. Hol és mily adatok szereztek a közép-erdő üzemnek hazánkban való czélszerű alkalmazásáról.

3. Tekintettel a gyakorlati erdőgazdaság szolgálati igényeire czélszerűnek ismerhető-e a selmeczi m. k. erdőakadémián jelenleg fennálló ugynevezett szabad tanrendszer, és mennyiben lehet kívánatos az, hogy az erdőakadémia a budapesti m. kir. tudomány-egyetemmel egyesítessék.?

4. Mely erdészeti kísérleteknek megindítása és mely észleleteknek megtétele volna jelen viszonyaink között legcélszerűbb és egyszersmind kivihető is, és mi módon?

5. A községi erdők fenntartásának biztosítása céljából és figyelemmel az 1871. évi XVIII. t. cz. 109 §-ára, az erdőbirtokos községek számára utmutatóul, mily általános minta szabályzat lenne megállapítandó.

Azok, kik a közgyűlésen az előbb megjelölt szakkérdések valamelyike felett értekezni kívánnak, sziveskedjenek szándékukat szeptember-hó 10-ig a titkári hivatal tudomására hozni.

A közgyűlésben résztvenni kívánó tagtársak és ügybarátok tájékoztatására következők jegyeztetnek meg :

az első vagy ismerkedő összejövetel Pilis-Maróthon szeptember 19-én esti 8 órakor az erdőhivatali helyiségben leend;

september 20-án reggeli 9 órakor a közgyűlés kezdetét veendi, délután 1 órakor közös ebéd, melynek végeztével a helybeli cserüzem-vágás, csemetekert és faiskola fog megismerléstenni, ennek végeztével estéli vadászat; azok, kik a vadászatban résztvenni kívánnak, sziveskedjenek saját fegyveröket elhozni;

september 21-én erdőszemle a pilis-maróthi közalapítványi uradalomhoz tartozó erdőszéknél a helyi kezelésnek és erdőművelésnek a tárgyalásra kitűzött első szakkérdéssel összefüggő megismerése végett; indulás Pilis-Maróthra, végpont a Pilishegy teteje; az erdőszemle szarvas- és őz-vadászattal leend összekötve.

september 22-én elutazás Pilis-Maróthra Szobbra az ottani faipar telepek, illetőleg Luczenbacher Pál tagtárs gőzfürésznének és hajógyárának megismerlésére. Ez nap a közgyűlés bezárása. Utazásközben a visegrádi vár és az ottani helyreállítási munkálatok megtekintése.

A közgyűlésben résztvevő tagokat oda- és visszautazásuk alkalmával a hazai összes vasutak és a Duna-gőzhajózási társulat is, az egyleti igazolójegy előmutatása mellett, mérsékelt áron fogják szállítani. Az érkezéskor, valamint a visszautazáskor az illető hajó-állomásig szintén díjtalan kocsik állanak rendelkezésre.

Az egyesületbe belépni kívánó ügybarátok a felvétel eszközéséért, és az igazolójegyért sziveskedjenek az egylet titkári hivatalához (Budapest, vár, dísz-tér 12. sz.) fordulni.

A megjelenők elszállásolhatása végett a kellő tájékozás jó előre szükséges lévén, kéretnek a résztvenni kívánók, hogy ebbeli szándékukat folyó évi szeptember-hó 1-ig az egylet titkári hivatalával multhatlanul közölni sziveskedjenek. Ezen határidő letelte után az igazoló jegyek mindenkinek nevére szóló külön levélben fognak megküldetni.

A jelen egyleti közgyűlés alkalmat nyújtván a t. szaktársaknak a közalapítványi birtokok egyik legjelentékenyebb erdőségét, s az ennél alkalmazásban álló gazdasági kezelést közvetlenül megismerni, valamint másfelől a tárgyalásra kitűzött szakkérdések is fontos elvi tanácskozásokat és határozatokat igényelvén: tisztelettel kérjük a hazai erdészeti ügye iránt érdeklődéssel viseltető szaktársakat és ügybarátokat, hogy kitűzött közgyűlésünkön minél számosabban megjelenni, s becses véleményöket, tapasztalatukat és tanácsukat a gyűlésben szóval vagy írásban előadni, s ez által az „Országos Erdészeti-Egyesületet“ az erdészeti tudomány és az okszerű erdőgazdaság terjesztésére irányzott működésében támogatni sziveskedjenek.

Budapesten, június-hó 8-án 1875.

Wagner Károly, alelnök.

Adatok az „Erdészeti Műszótár“-hoz.

I. A „Magyar Nyelvőr“-ből.

- Akna : kémény.
- Ásfa : motóla.
- A földet megvasalni : megvasfogasolni.
- Bütű : vége valaminek ;
- Berdő : hagymaszár (belül üres).
- Csata : rakás.
- Csév : cső ;
- Czuláp : faoszlop, kőczuláp : téglából rakott oszlop. Turkevi.
- Felhajtani : valahová rendelni.
- Gangócz : kampó.
- Gurgula : henger.
- Garágya : sövény (oláh gard), Bihar, S.-Patakon : garád, a szőlők közt lévő kőhányásokon és erdőszéleken önmagától keletkezett élő sövény, rendszeren kőkény, fekete gyűrű, veres gyűrű, vadmegy, csipke rózsa sat.-ból.
- Hókács : forgács (ormányság).
- Iztergye : eresz (Szent-Gál, Veszprém).
- Igás : jó munkás.
- Iszonkodni a jegen : csuszkálni.
- Katakol : zakatol a gép (Somogy).
- Kopincz : kalapács ; koboré : nagy sár.
- Kapocska : oláh cigányok tekenővájó szerszáma (S.-Patak Gyórtalló homok).
- Korczvessző : fűzfaguzsnak való (S.-Patak).
- Locsogó : olyan viz, melynek fenekéről fű verődik fel.
- Leánysom : berberis v. (Krasznahorka).
- Malágy : így nevezik S.-Patakon a kamvas és rekettye fűzt (S. cinerca, és acuminata Diószegi és Fazekas).
- Mosdik a kerék : pd. nincs nehéz ut, mert mosdik a kerék, t. i. viz van a kerékvágásban (Turkevi).
- Melöncze : medencze.
- Mohozó fa : Mooskeil, Moos-schaufel (l. E. L. 1873. évi III. füzet, 104 l., 2-ik hasáb). Tiszavidéki molnárok így használják.
- Nem számos : semmit érő, számba nem vehető.
- Nyugtat : lassan megy az állat a futás után.
- Píszmás eső : csapatonként jövő eső. Kazinczy Ferencz.
- Papfejű czinege : búbos ez.
- Parasztja : megkapálatlan hely, maradt még egy darab parasztja, de már nem kaphattuk meg.
- Recze : lérczkerítés.
- Rudas : petrencze.

Rengő : fából való pad, háttal és karral.

Szegik : szöghajlással törik.

Szabitál : szabogat.

Szelencze : syringa vulg. Gömör.

Szájadzó : hordó akonája.

Szeres : kin a sor van.

Szójókés : bognár szerszám. Szi-jókálni.

Sarjadzát : Sprosse, Kazinczy Ferencz.

Talpal : a szőlőtőkét a kiásott gödörbe ledöntik és kevés földet téve rá, letapossák, hogy uj fekvésében megállhasson (S.-Patak).

Tagasztál : tagosítás, tagosztály.

Tanyázni : az időt beszélgetve tölteni.

Talpfal : fundamentum, Kazinczy Ferencz.

Talpkő : Grundstein, Kazinczy Ferencz.

Ültetés : ültetvény, Kazinczy F.

Zahiny : tömött föld.

Záp : foga a kocsi oldalnak.

Zábé : kapufélfa.

Zseböl : Zollstock, Kazinczy F.

Vértelek : a háztető vége.

Vénül : keményedik a sár.

Vizomlás : Wasserfall, Kazinczy F.

II. Kresznerics Ferencz ily czimű munkájából : „Magyar szótár gyökérrenddel és deákozattal“.

Buda, 1821—1832.

Agg, elagg : obsordet, C. M.

Még a földet is elagg, hibás veteménymag, egek is fogyatkoznak. Beniczki, p. 108.

Megagg : consenescit; aggott, aggottság.

Alkottyú : machina, instrumentum artificiorum, S. J.

Allyadék : pars infima et immunda rei alicujus, Sz. D., S. J., Rostaallyadék;

Allyat vet, allyaz : fundamentum ponit; allyazat : fundamentum.

Alabor : keréktalp alá való válu-

szabásu fa a nagy ereszkedőn, lejtőn, Sz. D.

Alafa : Demensum, victus, P. P. Heltai Kron. 2. R., p. 64.

Aszat : gyom, hasztalan fű, Sz. D.

Aszú ágok : ramalia, P. P.

Aszú-fa : lignum aridum. Az aszú-fa mellett a nyers is megég, Pázm. pred., p. 301.

Asztag-fa, Prágai, p. 813.

Asztagol : acervum struit, ponit. Asztagot rak.

Atka : kövecses homok, porond.

Avar : aszott, megvénhedett fű, rét, mező, Sz. D. „Haszon-

- talan avarba tüzet vet, hogy megtisztítsa földét, Pázm. pred., p. 6 és 704. „A száraz avarban a harap sebes égéssel mindent megemést“, P. P.
- Avas (S.-Patakon avasnak nevezik makkoltatás alkalmával azon helyet, hol a makkot érintetlenül hagyják véletlen esetekre, vagy a hizlalás tökéletesebb befejezése végett).
- Ács-fa : *materiu, tigna*, S. J.
- Ács-zsinór, csapó zsinór : *libella, amussis*, S. J.
- Ács-szeg, öreg szeg : *clavus trabalis*, S. I.
- Ág-erdőlés, ág-nyesés : *Fron-datio*, M. A. és S. I.
- Ág-erdőlő, nyeső, irtó, irtogató : *Fron-dator*, M. A. és S. I.
- Ág-nyesőlék : *sarmentum*, S. I.
- Fattyuág, Pázm. pred., p. 287. „A fattyu-ágak mély gyökeret nem vernek“. Nyir-ág, nyir-faág, szárazág : nyers fának száraz ágát nehéz várni, Km.
- Ágész : *frondes, zamos carpir*. Télen, ha hó van is, ki lehet hajtani a juhokat, legalább ágésznek.
- Ágyazat : *fenék-tétel*, Sz. D.
- Álló fa, P. P. Álló gyümölcs : *fructus conditivi*, S. I.
- Által-deszka : partról hajóba szolgáló pad. Által-fa, általgerenda : *transtrum*.
- Által-ut : *trames, semita, via compendiosa*, M. A. által-uszal : *breviter, summarie*, S. I.
- Árnyéku : „Ligetes árnyéku berkek“, Prágai p. 122.
- Árok-béllés : árok oldalainak fölhányása, párkányoztatása, Sz. D.
- Bengé : faszem vagy rügy. Bimbót nyitó fák bengéji, Sz. D.
- Bécsi korom, festő-korom : *Kienruss*, S. I.
- Bél-deszka : *Dentale*, N. C., p. 117.
- Bél-kerék a malomban : *Rota molaris*, P. P. Fa-bél, bodza-bél : *medulla arboris*. Fűbér : *census pascui*. Makkbér : *census glandinationis*. Napi-béres : *diurnalista*, Pázm. pred., p. 831.
- Bimbó : *germen, gemma, bacca*. Gyümölcs - bimbó : *gemma fructifera*. Levél-bimbó : *gemma folüfera*.
- Bimballós gyökér : *bulbus*, C. M. (hagymás).
- Bindász : hosszú, keskeny ácsbalta, Sz. D.
- Birke : *julus, virgulum*. (Csalit, cserje, harasztos hely. Patakon rügy és barkás virágzat.
- Bodázó szelek, melyek ellen-

- kezőleg fujnak és a buza-
szemeket igen kiverik, Ság
1823. jul.
- Bodocs : bingyó, bogyó, apró
gyümölcs, Sz. D.
- Bodony : turótartó edény, Sz.
D. és S. I. Odvas fából ké-
szült kút káva, S. I.
- Bogyol, bogyolja : velit, operit,
Sz. D. és S. I.
- Bogyolat : velum, velemen,
peplum.
- Bokor-fenyő : juniperus, S. I.
gyalogfenyő.
- Boly : cumulus, acervus, han-
gya-boly, fészek.
- Boncs : fűrt, czafrang, rojt,
Sz. D. Boncsvirág : télizöld.
- Borona-hajó, talp-hajó : Ratis.
- Bozót : carectum, juncetum,
Sz. D. és S. I.
- Bódé : deszkából épült ház vagy
hajlék.
- Bókony : a hajó oldalait belől
tartó löcsforma fa, Sz. D.
- Bőke : curvus, tortus, reflexus.
- Bökös. A rózsa szép és jó il-
latu, de bökös a tuskéje, Km.
- Bötke : a tölgyfának fodros
csomója, C. M.
- Búb : gibbus, tuber.
- Buga, bugáz : tokjából kiveri,
Sz. D.
- Buglyál : boglyát rak.
- Bugolya : búb, bóbíta. Csödes,
mint a bükk-fa láng, Km.
Dugonics.
- Bükköl, bükkölés, bükkmakkon
tart, hizlal.
- Bürü : gyalog, palló-hid.
- Czepel : portat, bajulat, S. I,
Himfi. Nehezen, erőlködve
visz valamit.
- Czédula : scheda, M. A.
- Czibabó : sciurne, evet, mókus,
S. I.
- Czika : csira, uj növés, haj-
tás, Sz. D. Czikába indul.
Czikája a hagymának. Fa-
czipő : calapodium. Fatalp,
S. I. Czokó.
- Czölöpverő kos : fistuca, P. P.
- Czulák : karó.
- Csadaaj : herbetum, clumetum,
M. A. és P. P.
- Csaj : sciurus, mókus.
- Csalárdkodik : praevaricatur.
- Csalit : saltus, nemus vagy du-
metum.
- Csap, vakesak : fa-dugas az
igezi csap helyett. Leccapol :
vizet, tavat.
- Csapa : farkas-, nyúl-csapa.
- Csap, csapja : icit, M. A. Ág
csap uram, ág csap. (Pata-
kon : Pap, galy csap! akkor
mondják figyelmeztetésül, ha
az erdön többen mennek
egymásután, hogy vigyázza-
nak a hátulmenők szemeikre.
Beccsap a marha a tilosba.
(Főlesapják a határjárások-
nál emlékezetnek okáért a
még ott nem jártakat.)

- Csapó ajtó. Porta jacens. Fallthüre.
- Csappan: macescit, deficit, Sz. D.
- Csaptató-fa: lignum oneri ferendo suppositum.
- Csaptató kalitka: decipula.
- Csattogó tél: csikorgó tél.
- Csattogó eperj: fraga alba, M. A.
- Csatornás cseréppel héjaztattott, P. P.
- Csádé: bozót.
- Csáforta: az a fa, melylyel a présben körültekerik a cylindert.
- Csáprág, csábrág; nyereg alá való szövet, Sz. D., Faludi T. E.
- Csege: vizrekesztés, IV. Béla levele 1261-ből.
- Csekle: tör, kelepce, hurok. Cseklész.
- Csemete: frutex, surculus. Csemetés, csemetézik vagy csemetézik.
- Cseplyes, csepelyes: germinans, succrescens, S. I.
- Cseplyes erdő: quercetum, dumetum.
- Cseplyesedik: succrescit.
- Cseperedik: crescit, adolescit.
- Csepredék: apróság, S. I.
- Cseprente: frutex, dumus, csepőcze, csepőlce, esepőte.
- Cser-tölgy: carpinus. Cser-tölgyes, carpinetum, (?) M. A.
- Cser-viz, cserháj-viz: cser, csáva. S. I.
- Cserd: parva quercus.
- Cseren: in querceto.
- Cseres: querenbus abundans. Cseri: quercinus.
- Cserőcze: cseres hely, Sz. D.
- Cserz, cserez: kicserzi a bőrt, kidolgozza.
- Cserebogár, csere-bül, M. A.
- Csereklye: fenyőfa-levél, Sz. D. Havasi cseresnye: Myrtillus, S. K.
- Csévélő kosár: csapóknál a kallóban van kelete.
- Csiatag: ramosus, dumosus; csiatag hely: dumetum, vepretum.
- Csigolya-fűzfa: salix purpurea. Apró fűzfa, mely fűző vesszőt ad.
- Csikoltú: vinculum ligneum in conjunctione jugorum bovinorum.
- Csilleng-filleng: fürtöcske, Sz. D.
- Csimóta: csemete.
- Csináros: mocsáros (Torontál).
- Csipelléresz. „A marha itt el nem élhet, de birka elcsipelléresz.“
- Csira-bogár: Chrysomela oleacea, S. I.
- Csizamik, csizamlik, csizámos, csizamo, Pázm.
- Csombolék: fascis, fasciculus, Sz. D. és S. I. csomolék.
- Csonkálták a fát. A hol a csóva, ott a tilalmas. Km. Dug.

Csögös ! *modosus*, bogos.
 Csósz : *custos campi sylvae*.
 Cusztató fa : korcsolya. *Cuszka*.
 Csutakokra köti a levagdalt ágakat.
 Csüröl : *conerat*, (összehord.)
 Dal-guzs : *scalmus*, M. A. 132. lapon, evezőguzs ragasztója.
 Sok darab fa kivántatik egy szekér csinálásához. Gyilkos darázs : *Ichneumon*.
 Dágvány : sikeres, ragadós sár.
 Deget : *axungia*, *terra pingvis*.
 Dereglye : hajó neme.
 Deszka-metsző : *mola asserum sectoria*. Által-deszka a hajóban, kin a révészek ülnek.
 Talp-deszka : *asser crassior*.
 Dérrel : fagylal, merevit, Sz. D.
 Dió-fenyőfa : *pinus cembra*, S. I.
 Doboszka, dőböszke : fa-iskátulya.
 Dobzás : az alkő és korongvas között levő fa a malomban.
 Dohot : deget. A ledőlt fának fejét a gyermek is ránczígálja (vagy kopácsolja), Km. Dug.
 Dsindsa : sáros, iszapos, ingoványos hely, Sz. D.
 Duga : donga.
 Dugasz : dugacs (dugdal, dugogat). Megdülük a kemény szelek, pd. tengert, erdőt.
 Egres : *alnetum it. Baccae grossulariae*. Szőlőt várt, egrest szedett, Pázm. pred.

Egércsél : egércsél a marha, midőn ágak után jár, kapdos, Sz. D. Egy fa nem erdő. Egy fára üttetett. Egy kérget rág. Egyik kókény, a másik galagonya, Kmk.
 Eke-gát : *grament ononis*. Pörje, S. I.
 Ellen-fa : *Schlagbaum*, *sperbaum*, S. I.
 Ellenzék : ellenzet, sorompó, gát, S. I.
 Élő-hegy : *promontorium*.
 Eleven föld : (a művelt réteg alatti föld, vagy olyan, mit még eke nem érintett).
 Eleven szén : (izzó szén).
 Elevendül : elevenedésre indul. (Fiatál fákról m.)
 Emelesős hid : *pons arrectarius, ductitius*.
 Emelesős kapu : *Catarrhacta, porta pendula* M. A.
 Eplény : (a szánkának felső keresztfája. A talpba jó a sulyok, arra az eplény).
 Erdő háta : *sylvae vicinia*, S. I.
 Erdőháti paraszt : *rusticus sylvam accolcus*. Erdő-kerülő, őrző, pásztor. Erdőszél : *ora sylvae*, PP. Bárdos erdő : *Sylva dolabrosa*, Verbőczy, p. 246. Erdőlő erdő : tűzre vagy örökségre a kit hordanak. Verbőczy in *Indice*. Gyakor erdő : *lucus*. Vajda. Makkos erdő : *s. glaudifera*,

Verbőczy p. 246. Sűrű, szabad (caedua), szálas (proceras habens arbores), vadon, tilos erdő. Erdei csuda. Erdőd=erdőske. Erdől : sylvam coedit. Erdőlő : frondator, arborator.

Eryös berkek. Faludi.

Esedék : ramentum, fragmentum. Hulladék, esőlék. Görbe eső; pluvia vento impulsa.

Eszkába : eszkábáz.

Evező legény, evezős : remex.

Ég-alja : fedetlen hely.

Égevényes föld : melyben az apró kövecsek szárazság idején mindent kisütnek. Kemény fát kemény ékkel hasítják. A kemény fába úgy verd az éket, hogy szemedbe ne pattanjon, Kmk.

Éleemes : élemedett, megvénhedett.

Ereget : dimittat, missitat.

Eregel : mendegél csoportosan.

Mezőre eregelnek a juhok. Sz. D.

Eresztvény : sylvula succrescens. M. A.

Évik, évedik : igen megérik, kásásodik (évik, szotyósodik).

Fa-heveder, ajtóban, asztalban sat. securicula subscus, P. P.

Fa-hulladék : sarmentum legni, S. I.

Fa-kalapács, kapocs : marculus, P. P.

Fa-lé, ma-méz : succus arborum, Sz. D.

Fa-míves, Káldi.

Fa-palaczk, Pázm., Katona.

Fa-patlat : pavimentum ligneum. Bocskorhoz fa-pálcza, km. Dug. Bolondnak a fa-politura is jó, ha elveszti az sem kár, km.

Fa-szedés : lignatio, M. A. Fb a fa-szekere, ugyan helyén az esze, km.

Fa-szem : gemma arboris, S. I.

Fa-vágító : azon hely az udvarban, hol a fa vágatik.

Banya-fa : arbur vetula. Nás-

fa : fa-kilincs. Olló-fa : ászok-

fa : gadnár-fa. Ór-fa : malus

navis, kivált a repülő hidon.

Süvegfa : a kapukban. Szolga-

fa, szár-fa, kapu szárfáji. Ne-

héz agg fából gúzst tekerni,

km. Musztafa, Caraffa, akasz-

tófa. három gonosz fa, km.

Akoló-fa : virga pithomet-

rica, S. K. Bojtos fa : fru-

tex. Boldogtalan-fa : arbor

infelix, Pázm. Fodor-fa : lig-

num crispantibus venis un-

dulatum, P. P. A görbe fá-

hoz a héjja legegyenesebben

hozzá áll, km. A mely fából

horog akar lenni, idején meg-

görbül, km. Habos fa : lig-

num undulatum. Egy hajtó

fát nem ér, km. Hangó-fa :

instrumentum musicum. Ke-

- resetlen fa : magtalan fa.
 Nagy fát mozgatsz. Körmet-
 len lévén, nagy fára ne hágj.
 A nagy fák soká nőlnek, de
 hamar eldőlnek, kmk. Pisz-
 káló-fa : batillum. Rosz fát
 tett a tüzre, km. Szilánkos
 fa : nervosum, torosum li-
 gnum. Terméketlen fára sen-
 ki követ nem hagyit, km.
 Vad fától nem lehet jó gyü-
 mölcöt várni, km.
- Fáész : lignatur. Faézas, — at,
 (= faiz). Addig kell a fát
 egyenesíteni, mig fiatal km.
 A fát sem vágják le egy
 vágással, km. Nagyfába vág-
 ta a fejszét, km.
- Fátalan hegyek : montes calvi.
 Facsart : tortus. Eflajlik : de-
 generat.
- Farazó : kormányevédző.
 Fattyu vessző : (vizhajtás).
 Fejlik : solvitur; fejlik a hárs.
 Fenyő alja : gomba neme, mely
 a fenyőfák alatt terem. Fe-
 nyő dió : nux pini cembrae.
 Fenyő-fity, csordás körtvély :
 toboz, conus.
- Foklya (fáklya) fenyő : pinus
 picea. Gúzs-fenyő : juniperus
 (Ságh), azért, hogy hasitva
 tekerékes. Vad-fenyő : pinus
 pinaster. Feslik neki a hárs,
 (jól mennek neki minden dol-
 gai) km. Fékemplő : habena,
 fremum. Tordai Sámuel kéz-
 iratai 1559. Hütlevélben és
 1607-ki Athnaméban. Meg-
 foganik a fa. Jó mag meg-
 foganik, S. I., Biró Márton.
 Megfoganitja az oltoványt.
- Fogantó, fogantyu, foganték,
 fogató, fogattyu.
- Fonatos : tortus, textus. M. A.
 A ki mennyit vág, annyi
 forgácsa lészen.
- Fölfokódik : megszárad.
- Forbér : fuvarbér, fuvarpénz.
- Födém : födemény, tectum.
- Förgettyü-orsó. A malom kő
 a förgettyü-orsón forog. Az
 erdőnek is vagyon füle és
 a mezőnek szeme. Fühöz-
 fához kapaszkod. Fűnek,
 fának panaszkodik, kmk.
- Fütelék : mindaz, mivel fűteni
 szoktak, Ságh.
- Fűrész-olja : fűrész-hulladék,
 serrago.

Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a Kr. F. szótárá-
 ból kiirt szavakon, egy pár zárjel közé tett megjegyzésen kívül,
 semmit sem változtattam. Az egyes szók végén lévő nagy betűk
 jelentik az író nevét, kitől Kr. F. vette volt a szavakat. Hogy
 kik azok, csak gyanítani lehet, mert Kr. F. elhalván, munkája

kutforrásait tárgyzó végszóját már nem írható meg. Így lenne pl. : M. A. = Molnár Albert; Sz. D. = Szabó Dávid; S. I. = Sándor István; P. P. = Páriz Pápai; C. M. = Csere Mihály; Pázm. = Pázmány Péter; Dug. = Dugonics; km. és kmk. = közmondások sat.

Sárospatak, október 8. 1874.

Ujlaki István,
közbirt. erdész.

Pénzügyministeri körrendelet az erdészeti tisztviselők utazási költségei ügyében.

1875. évi 25897. szám. Azon kételyek kikerülése végett, melyek az erdészeti és gazdasági tisztviselők hivatalos kiküldetéseinél felszámítható napidijak és utazási költségek iránt több ízben felmerültek, nemkülönben a fennálló szabályok helyes értelmezése és egyöntetű és biztos eljárásnak elérhető érdekében szoros alkalmazás végett rendeltetik, hogy a jószágigazgatósági és minden más, a kezelő hivataloknál alkalmazott és utazási vagy ló-tartási átalánynyal el nem látott tisztviselők, ha a jószágigazgatóság területén belül utaznak, az 1869. évi 20809. és 1873. évi 58881. számú itteni körrendeletekkel megállapított korlátolt napidijakat és az egyszerű postahajtópénzt, ha pedig a jószágigazgatóság kerületén kívül utaznak, a szabályszerű napidijt és a teljes postailletményt számíthatják fel, ellenben mindazon tisztviselők, kik utazási és ló-tartási átalánynyal vannak ellátva, saját kerületükön belül napidijakra igényt nem tarthatván, saját kerületükön kívül és a jószágigazgatóság kerületén belül csak fél napidijt vehetnek igénybe és

tartoznak saját kerületükben, nemkülönben kerületükön kívül és állomásaiktól két mértföld távolságra és vissza, vagyis összesen négy mértföldre utazási költség felszámítása nélkül utazni, ezen távolságon túl pedig a jószágigazgatóság kerületén belül az egyszerű postahajtópénzt számíthatják fel.

Oly tisztviselők, kik csak egy lóra való átalánnyal vannak ellátva, felszámíthatják az egyszerű postahajtópénzt már állomásaiktól kezdve, ha saját kerületükön kívül utaznak.

Végre, a jószágigazgatósági ügyészek és mérnökök, kik utazási vagy lótartási átalánnyal ugyan ellátva, de lótartásra kötelezve nincsenek, utazni tartoznak a jószágigazgatóság egész kerületében, minden utazási költség felszámíthatása nélkül, az ügyészek azonban napidijaikat az 1870. évi $\frac{3214}{869}$ számú szabály értelmében a legközelebbi alsó napidijosztályzat szerint számíthatják fel.

Magától értetik egyébiránt, hogy ezen rendelet azon jószágigazgatósági mérnökök uti illetményeinek érvényesítésénél, kik nem a postahajtópénz, hanem állandó mértföldpénzek felszámítására jogosítvák, és kik a kerületbeli utazásokért napidijátalányt huznak, nem alkalmazandó.

Budapesten, 1875. június-hó 22-én.

P. K.

A fapiacról.

Augustus-hó 8-án 1875.

Fapiaczainkon általában véve teljes csend uralkodik, kivéve némi részben a komáromi piacot, mely a Némethonba való kivitel tömegesebb előtérbe lépése után s az ezen piacot uraló pár nagyobb kereskedő számítóbbr eljárása következtében az értékesítési viszonyoknak megfelelőbb arányban álló fakészlettel láttatik el.

Az eladási árak mindamellett is, hogy különösen szálfára nincs kelendőség, lényegökben nem változtak, a minek oka egyébiránt nem annyira abban keresendő, hogy az eladó kereskedők ne lennének hajlandók valamit engedni, hanem inkább abban, hogy az utóbbi hetekben figyelmet érdemlőbb vásárosok nem is jelentkeztek.

Ez idő szerint már kétségkívüli, hogy a faüzlet forgalma a remélt mértéken jóval alul fog maradni, s a május végén és június elején fennállott kereslet alapján későbbeni magasabb árak elérésére kelt remények nem mennek teljesedésbe s hogy a jelen idényre, különösebben Szolnokon és Szegeden, több kereskedő tévesztett számítást azzal, hogy a tavasz utoljában ár-értékesen kért fát akkor nem adta el.

Hátra van ugyan még az évi üzletnek szeptember-havi szaka, s ez időre remélhető is, hogy még jelentékenyebb eladások is fognak tétetni; ugy vagyunk azonban tájékozva, hogy ez eladások nem fogják a vásárra bocsátott készleteket elegendő mértékben megapasztani, mert inkább csak a mulhatlan, és ez évben még befejezendő építkezésekhez szükséges fára s fűrész-üzletek téli működéséhez megkívántató anyagok beszerzésére terjednek ki.

A mi egyébiránt a fűrészüzletet és illetőleg a deszka-keresletet illeti, kedvező jelenség gyanánt kell felemlitenünk azt, hogy a 10—11"-es, vagyis szélesebb deszka-gyártmányok az épületfa árak pangásának daczára is eléggé keresettek, s hogy a solidabb fűrészüzletek nem készletre, hanem tényleges megrendelésre dolgoznak.

Egyes piacokról a következő árakat közölhetjük :

Hradek. Egy köbláb 12' h., 1/2" v. és 12" széles lucz- vagy jegenyefenyődeszka	45—50 kr.
Egy köbláb 12' h., 1/2 v. és 12" sz. vörös- vagy erdei fenyődeszka	54—60 „

Egy köbláb 12' h., 1'' v. és 12'' sz. lucz- vagy jegenyefenyődeszka	34—37 kr.
Egy köbláb 12' h., 1'' v. és 12'' sz. vörös- vagy erdei fenyődeszka	40—44 „
Egy köbláb lucz- vagy jegenyefenyő szálfá .	9—17 „
Egy köbláb vörös- vagy erdei fenyőszálfá .	10—19 „
Egy öl 3'-as bikk tűzifa	7.66 frt.
„ „ „ fenyő tűzifa	5.74 „
Ezer darab 22'' h. fenyő zszindely	12 „
Komárom. 100 hüvelyk, 2 $\frac{1}{2}$ ⁰ h., 11'' sz. luczfenyődeszka tutajjal együtt	70—88 „
100 hüv., 2 $\frac{1}{2}$ ⁰ h., 11'' sz. jegenyefenyő- deszka tutajjal együtt	76—78 „
1000 drb zszindely tutajjal együtt	5.5—7.3 „
1 mázsa luczkéreg tutajjal együtt	3.75—4.25 „
Egy köbláb épületfa, a szerint a mint véko- nyabb vagy vastagabb	20—26 kr
Bustyaháza. Egy köbláb luczfenyőszálfá, a szerint a mint hosszúságára és vastagságára kisebb vagy nagyobb méretű, s újabb vagy régibb ter- melésű	8—18 „
Tokaj. Egy köbláb luczfenyő szálfá, a sze- rint, a mint hosszúságára és vastagságára kisebb vagy nagyobb méretű s újabb vagy régibb ter- melésű	16—26 „
Egy köbláb fenyő fűrészáru	40—56 „
Egy öl 3'-as bikk tűzifa	10 frt.
„ „ „ tölgy „	8 „
„ „ „ fenyő „	5 „
Ezer darab 18''-es fenyő zszindely	5.75—6.5 „
Szolnok. Egy köbláb vastagabb méretű és szép fenyőszálfá mely fűrészárúnak való	18—21 kr.

Egy köbláb a múlt évi szállitmányból visszamaradott, és gyengébb minőségű szálfa . . . . . 14—16 kr.

A két év előtti termelésből még rendelkezésre álló vékonyabb méretű és gyengébb minőségű szálfa köblábja . . . . . 10—14 „

Egy köbláb tölgy épületfa ára . . . . . 25—30 „

„ „ „ fűrészáru „ . . . . . 70—80 „

Szeged. Egy köbláb vastagabb méretű és szép fenyőszálfa . . . . . 20—24 „

Egy köbláb közép méretű és szép fenyőszálfa 17—20 „

Miután utóbbi időben többfelől hallottuk, hogy a tiszamenti jó fának az ezen folyó rakpartjain és fapiaczain lévő nagyobb tömegű selejtes és romlott szálfák, nem csak most, de még a jövő évben is kellemetlen versenyt fognak csinálni, nem mulaszthatjuk el a helyszínén szerzett meggyőződésünk alapján ide irni, hogy igaz ugyan, miszerint ezen helyeken rossz minőségű, és több év előtt leszállított szálfák is vannak, de ezek legnagyobb részben már a partokon a fű és burján között hevernek, és haszon-képességök általában annyira csökkent, hogy a jó, vagy részben még jól kihasználható szálfának komoly versenytársát nem képezhetik, mert legfeljebb is csak tüzelésre lesznek használhatók.

Bedő Albert.

Tudósítás az „Orsz. Erdészeti-Egyesület“ t. tagjaihoz.

A m. k. államvasutak igazgatóságának f. évi augusztus-hó 4-én kelt hirdetménye által a közhasznú és nemzetgazdasági célokat követő egyesületek és testületek mihez tartás végett értesítettek, miszerint azon tagjaik részére, kik az egyesület időszaki gyűlésein vagy kirándulásain résztvenni óhajtanak, a szokásos szállítási díj-kedvezményt saját vonalain ezentúl is engedélyezendi, szükséges azonban, hogy a tagok e célból

a vasutigazgatóság által kiadott, és a vasut bélyegével jelölt egyforma igazoló jegyekkel láttassanak el, mely jegyek az illető egyesület által az igazgatóságnál a kiállítási ár lefizetése mellett a kívánt mennyiségben megszerezhetők, s az illető egyesület részéről is megfelelően kiegészítendők.

Sürgősen felkérjük ennélfogva azon t. tagtársainkat, kik az egyesület ideai közgyűlésén résztvenni szándékoznak, az oda- s visszautazás céljából a m. kir. államvasutak vonalain a szállítási díjkedvezményt igénybe venni óhajtják, miszerint ezen szándékukról az egyesület titkári hivatalát (Budapest, vár, disztér, 12. sz.) legkésőbb folyó hó végéig értesíteni ne terheltessenek, hogy a szükséges számú vasuti igazoló jegyeket idejekorán beszerezni, s szétküldeni lehessen.

Budapesten, 1875. augusztus.

Értesítés a folyó 1875-ik évben tartandó erdészeti államvizsgák tárgyában.

Az erdészeti államvizsgák a f. évben október-hó s következő napjain még az eddigi módozatok szerint az alább megnevezett helyeken fognak megtartatni, u. m. :

A felsőbb erdészeti államvizsga Budapesten; az alárendelt erdészeti személyzet vizsgája pedig Pozsonyban, Kaposvárt, Kassán, Temesvárt és Kolozsvárt.

Fellívatnak tehát mindazok, kik az önálló felsőbb erdészeti szolgálatra képesítő felsőbbrendű erdészeti államvizsgát letenni szándékoznak, hogy eredeti bizonyítványaikkal felszerelt folyamodványaikat, s az államvizsga letétele előtt megkívántató s egy erdészeti kérdésről szóló írásbeli értekezéseiket legfeljebb f. é. september-hó 15-ig a földmivelés, ipar és a kereskedelemügyi m. k. ministeriumhoz terjesszék fel, azok pedig, kik az alsóbbrendű erdészeti vizsgát letenni óhajtják, folyamodványaikkal egyenesen ezen vizsgák székhelyén működő főispánokhoz forduljanak. — Budapesten, 1875. július hó 12.

A földmivelési-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumtól.

Az erdészet nemzetközi ügyei. A mező- és erdőgazdák-nak a közkiállítás alkalmával Bécsben megtartott nemzetközi kongressusa határozatai értelmében, illetőleg felhívása folytán, a Lajthántúli földmívelési ministerium a madarak védelmének kérdésében az olasz kormányral tárgyalásokba bocsátkozott; az erdészeti statistika, kísérleti állomások és erdővédelem ügyei-ben pedig a külügyministerium által az európai kormányokhoz és az északamerikai egyesült államok kormányához fordult. *Fe.*

A talajlazítás befolyása a fanövésekre. Dr. Hess tanár Giessenben, 1 éves lucz-fenyőket ültetett, ugyanazon évben telepített tölgy és bükk ültetőzök közé, még pedig 320 darabot felásott, és 320 darabot meg nem lazított talajba. Az ültetőzöket egyenként megmérvén és fatömegüket kiszámítván, az eredményt egy-egy növényre nézve következőnek találta:

	Átmérő, milliméter			Magasság, centiméter			Fatömeg, átlag, köbcentiméter
	Min.	Max.	Átl.	Min.	Max.	Átl.	
A felásott talajon	2	14	5. ₈	15	74	34. ₇	985
Lazítatlan talajon	1. ₈	6	2. ₇	9	35	19. ₁	113

A számok beszélnek!

Fe.

Szerkesztői üzenetek.

Az erdők befolyása a természet háztartására. B. J. urnak. Csak később lehet alkalmunk közölni; köszönettel fogadnók azt is, ha gyakorlati működéséből szerzett gondos tapasztalatai valamelyikét megismertetné.

Az 1872. 1873-ik évi tél viránya. Budapestre. Becses munkálatát elutazásunk utolsó órájában kapván, még nem olvashattuk el, s így csak is később lehet alkalmunk a felett nyilatkozni, hogy mennyiben lesz közölhető.

J. N. urnak N.-Károlyra. Még sajtó alatt van; mihelyt azt elhagyja, becses megrendelésének haladéktalanul elég fog tétetni.

T. munkatársainknak. Az eddig beküldött, és itt meg nem jelölt többi kéziratok felett hasonlóan csak később nyilatkozhatunk; kérjük azonban, hogy ez ne zárja ki azt, miszerint visszaérkezésünk után önök szorgalmának újabb gyümölcszeivel találkozhatunk.